Komunikacija nekad i danas

Jonuzi, Emina

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:122:248653

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

Repository / Repozitorij:

University North Digital Repository

SVEUČILIŠTE SJEVER

SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

Studij Poslovna ekonomija

DIPLOMSKI RAD br. 251/PE/2019

KOMUNIKACIJA NEKAD I DANAS

Emina Jonuzi

Varaždin, ožujak 2019.

SVEUČILIŠTE SJEVER

SVEUČILIŠNI CENTAR VARAŽDIN

Studij Poslovna ekonomija

DIPLOMSKI RAD br. 251/PE/2019

KOMUNIKACIJA NEKAD I DANAS

Studentica: Mentorica:

Emina Jonuzi, 0455/336D izv. prof. dr. sc. Anica Hunjet

Varaždin, ožujak 2019.

Sveučilište Sjever
Sveučilišni centar Varaždin
104. brigade 3, HR–42000 Varaždin

Prijava diplomskog rada

Definiranje teme diplomskog rada i povjerenstva

ODJEL Odjel za ekonomiju

STUDIJ diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija

PRISTUPNIK Emina Jonuzi | MATIČNI BROJ 0455/336D

DATUM 28.02.2019. | KOLEGIJ Organizacija i organizacijsko ponašanje

NASLOV RADA Komunikacija nekad i danas

NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU Communication over the years

MENTOR Anica Hunjet | ZVANJE izv. prof. dr. sc.

ČLANOVI POVJERENSTVA

1. izv. prof. dr. sc. Ante Rončević, predsjednik
2. doc. dr. sc. Darijo Čerepinko, član
3. izv. prof. dr. sc. Anica Hunjet, mentorica
4. doc. dr. sc. Damira Đukec, zamjenski član
5.

Zadatak diplomskog rada

BROJ 251/PE/2019

OPIS

Pisanjem ovog diplomskog rada na temu "Komunikacije nekad i danas" želi se prikazati razvoj komunikacije od samih njezinih začetaka pa sve do pojave današnje moderne komunikacije. U vrijeme hiperrazvijenosti sredstava prijenosa informacija pitanje je koliko ljudi zaista komuniciraju. Iako je komunikacija u elektronskom prostoru donijela mnoge prednosti, kao što su on-line studiranje, komunikacija s ljudima s drugih krajeva svijeta, povezivanje s institucijama iz drugih zemalja te još mnogo toga, postoji opravdana sumnja da će zasjeniti izravne ljudske odnose što će se dokazati provedenim istraživanjem u ovom diplomskom radu.
Rad je koncipiran tako da će se istražiti i prikazati sljedeće:
*definirati pojam komunikacije
*prikazati proces razvoja komunikacije kroz povijest
*opisati najvažnija otkrića i izumi koji su utjecali na komunikaciju, te ju i mijenjali kroz povijest;
*osvrnuti na pojavu javne komunikacije na televiziji, te komunikacije na Internetu;
* ukazati na značaj komunikaciju u suvremenom online okruženju
*provesti istraživanje kojim se želi saznati je li današnja moderna komunikacija međusobno udaljava ljude i zasjenjuje li izravne ljudske odnose.

ZADATAK URUČEN 07.03.2019. | POTPIS MENTORA A. Hunjet

REPUBLIKA HRVATSKA 5 SVEUČILIŠTE SJEVER KOPRIVNICA SVEUČILIŠTE SJEVER

ZAHVALA

Od srca se zahvaljujem mentorici izv. prof. dr. sc. Anici Hunjet na pomoći, strpljenju i savjetima prilikom izrade ovog diplomskog rada. Posebnu zahvalu posvećujem svojoj obitelji, prijateljima i kolegama sa studija koji su bili uz mene cijelo ovo putovanje. Želim se zahvaliti i svim ispitanicima koji su sudjelovali u upitniku jer bez njih ovo istraživanje ne bi bilo moguće izvesti.

Emina Jonuzi

SAŽETAK

Ovaj diplomski rad prikazuje razvoj komunikacije od samih njenih začetaka pa sve do danas. Na samom početku definirat će se pojam komunikacije, vrste komunikacije te kroz rad prikazati koliku svakodnevnu važnost ima komunikacija u čovjekovu životu. Komunicirati se može na razne načine, a komunicirajući se izražavaju osobne želje, ideje i osjećaji te različite fizičke, emocionalne i psihološke potrebe. U ljudskoj je prirodi da se svakodnevno komunicira s drugima i da se stvaraju socijalne interakcije. Struktura rada je koncipirana tako da započinje objašnjenjem same definicije komunikacije, razvojem komunikacije kroz povijest od pojave prvih oblika komunikacije, izuma tiska i postepenog razvoja kulture čitanja. Nadalje, u radu se opisuje renesansa u komunikaciji, oblicima i vrstama kroz tiskarstvo, fotografiju, kinematografiju pa sve do pojave televizije i Interneta.

S obzirom na prethodno istaknutu važnost komunikacije u čovjekovom životu, provedeno je istraživanje na temu utjecaja nekadašnjih načina komuniciranja na ljude i kako moderna komunikacija (Internet, društvene mreže, SMS poruke, telefoni, mobiteli, e-mailovi) utječe na ljude danas. Istraživanjem, koje je provedeno putem on-line ankete, potvrđene su dvije hipoteze:

1. Današnja moderna komunikacija međusobno udaljava ljude.
2. Putem današnje moderne komunikacije (Interneta, društvenih mreža, SMS poruka, telefona, mobitela, e-maila) lakše, brže i jednostavnije ljudi ostvaruju i održavaju kontakt jedni s drugima.

Rad je podijeljen u deset poglavlja, a završava interpretacijom rezultata provedenog istraživanja te zaključkom i pregledom literature.

Ključne riječi: komunikacija, komunikacijski proces, kultura čitanja, informacijska tehnologija, novi mediji

SUMMARY

This graduate thesis presents the development of communication from its very beginning to today.

In the beginning, I will define the concept of communication, the types of communication, and through the thesis present everyday communication in human life. We can communicate in a variety of ways, and by communicating we express our personal desires, ideas and feelings, and various physical, emotional and psychological needs. It is human nature that every day we communicate with each other and create social interaction. The structure of thesis is designed so that it begins with an explanation of the definition of communication, the development of communication through the history of the appearance of the first forms of communication, the invention of printing and the gradual development of a culture of reading. Furthermore, in this thesis, I describe a renaissance in communication, forms and types through printing, photography, cinematography, until the advent of television and the Internet.

Given the previously emphasized importance of communication in human life, I did a research on the impact of the former ways of communicating on people and how modern communication (Internet, social networks, text messages, telephones, cell phones, e-mails) affects people today.

The research conducted through online surveys confirmed two hypotheses:

1. Today's modern communication moves people away from each other.
2. Through today's modern communications (Internet, social networks, text messaging, phone, cell phone, e-mail) people easier, faster and simpler establish and maintain contact with each other.

The thesis is divided into ten chapters and ends with the interpretation of the results of the research carried out and the conclusion and review of the literature.

Key words: communication, communication process, reading culture, information technology, new media

SADRŽAJ

1. UVOD 1

2. PREGLED LITERATURE 2

3. KOMUNIKACIJA 3

4. RAZVOJ KOMUNIKACIJE KROZ POVIJEST 5

4.1. IZUM TISKA 6

4.1.1. TISKANI MEDIJI 7

4.1.2. KULTURA ČITANJA 8

4.2. USMENA KOMUNIKACIJA 9

5. RENESANSA U KOMUNIKACIJI, OBLICIMA I VRSTAMA 9

5.1. TISKARSTVO 10

5.2. FOTOGRAFIJA 10

5.3. KOMUNIKACIJE 12

5.4. FONOGRAF I KINEMATOGRAFIJA 13

5.4.1. FONOGRAF 13

5.4.2. KINEMATOGRAFIJA 13

5.5. RADIO-TELEGRAFIJA 14

5.6. TELEFON 15

6. NOVI MEDIJI: TELEVIZIJA I INTERNET 17

6.1. TELEVIZIJA 17

6.1.1. RANA TELEVIZIJA 18

6.1.2. POČECI TELEVIZIJE U HRVATSKOJ 19

6.2. INTERNET 19

6.2.1. RAZVOJ INTERNETA U HRVATSKOJ 24

7. INFORMIRANJE, OBRAZOVANJE, POSLOVNA I POLITIČKA KOMUNIKACIJA 26

7.1. INFORMIRANJE I OBRAZOVANJE 26

7.2. POSLOVNA I POLITIČKA KOMUNIKACIJA 27

8. OVISNOST O INTERNETU 28

9. ISTRAŽIVANJE 29

9.1. CILJEVI ISTRAŽIVANJA 29

9.2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA 30

10. 9.3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA 30

11. ZAKLJUČAK 46

LITERATURA 48

POPIS SLIKA 50

POPIS TABLICA 51

POPIS GRAFOVA 52

PRILOG 53

1. UVOD

U interpersonalnoj komunikaciji sve je počelo na razini instinkta, nagona, osjetila, emocija i misli. Svaki tip sporazumijevanja ili bilo kakvog utjecaja jednog čovjeka na drugog, provodi se nekim znakovima. Puno je vremena prošlo od pojave prvih znakova u području mimike, geste, zvuka, šuma, govora, slike pa sve do znakova iz sustava ranih vrsta pisama. Najstariji komunikacijski oblik se može pronaći kod tzv. glasnika – pješaka koji je usmeno prenosio razne vijesti i poruke iz jednog naselja u drugo. Uz to, najraniji tip prenošenja vijesti je temeljen na dimnim signalima, raznim bubnjevima napravljenima od obrađenih vrsta školjki. Uglavnom se dojavljivalo uvijek isto: pozivi u boj, pozivi u pomoć ili porodične vijesti, a osobito smrt istaknutih poglavica.

U posljednjem desetljeću 20. stoljeća veoma je razvijeno komunikacijsko-informacijsko iskustvo. Dinamika koja obilježava suvremene komunikacijske modele pretpostavlja mnoga njegovana i razvijena osobna iskustva komunikatora koji je u stalnoj interakciji sa svojom okolinom te vibraciji svoga bića, svoje misaonosti, osjećajnosti i osjetilnosti. Komunikacija se odvija svuda: u obitelji, s partnerom, s djecom, s prijateljima, kolegama, poslovnim partnerima, klijentima, kupcima i ostalima. Sve poslovne namjere i potencijale moguće je realizirati isključivo komunikacijom. Kako komunikacija ima jednu od najvažnijih uloga u čovjekovom životu, u radu se provelo istraživanje na temu utjecaja nekadašnjih načina komuniciranja na ljude i kako moderna komunikacija (Internet, društvene mreže, SMS poruke, telefoni, mobiteli, e-mailovi) utječe na ljude danas.

Rad je podijeljen u 10 poglavlja. Nakon uvoda, u drugom dijelu slijedi teorijski okvir i pregled literature čija je uloga osvrnuti se na autore koji su u svojim radovima istraživali od kuda i dokle seže današnja komunikacija. Autori su se u svojim znanstvenim člancima i knjigama dotakli komunikacije kakva je bila nekada, ali i samog njenog razvoja kroz povijest. U trećem dijelu se susrećemo sa raznim definicijama samog pojma komunikacije. Četvrti dio se dotiče izuma tiska, tiskanih medija, kulturi čitanja i usmene komunikacije. Sljedeće poglavlje govori o renesansi u komunikaciji, oblicima i vrstama (fotografiji, komunikaciji, fonograf, kinematografu, radio-telegrafiji i telefonu. U šestom dijelu se opisuje razvoj televizije i Interneta. Sedmo poglavlje se odnosi na informiranje, obrazovanje i zabavu dok smo se u osmom dijelu dotaknuli teme ovisnosti o Internetu. U devetom poglavlju su prikazani rezultati istraživanja i diskusija. Rad završava zaključkom.

2. PREGLED LITERATURE

Postoji mnogo autora koji su se kroz svoje radove dotakli teme komunikacije od samih njenih početaka pa sve do danas.

Kao što se navodi u knjizi Elezovića (Elezović, 1992), komunikacija označava sveukupnost različitih oblika veza i dodira između pripadnika društva, a posebno prenošenje poruka s jedne osobe ili skupine na druge.

Svjetska zdravstvena organizacija (WTO), definirala je kvalitetu komunikacije kao jednu od pet vještina neophodnih za zdrav i sretan život (Tomić, Komunikac, 2005:11).

Nadalje, u knjizi Durham Petersa (Durham Peters, 1999), govori o samoj povijesti komunikacije, njenim začecima te o nekim duhovnim aspektima u komunikaciji. Craig je u svojoj knjizi dotaknuo komunikacijskih teorija te njihovog međusobnog ispreplitanja kroz određene segmente. (Craig, 1999)

Bono kroz svoju knjigu dočarava povijest izumiteljstva, omogućuje da se sazna ono najzanimljivije o mnogim bitnim izumima, da se što točnije odgovori na pitanja, kako i kada su se izumi pojavili, tko ih je učinio i kakve su posljedice izazvali. (Bono, Heureka, 1978:240).

Knjiga Giovannija (Giovanni, 2001), dotakla se teme razvoja novinarstva kroz povijest. Horvat u svojoj knjizi na slikovit način čitateljima dočarava povijest novinarstva u Hrvatskoj. (Horvat, 2003)

Povjesničari i stručnjaci Burke i Briggs (2011) ističu kompleksnost vremena i međusobnog prožimanja različitih medija (nasuprot shvaćanju povijesti kao napredovanja, smjene jednog medija drugim, novim i usavršenijim).

U znanstvenom članku Brechta (1979), mogu se pronaći zanimljive informacije o radiju kao sredstvu komunikacije te njegovoj funkciji kroz povijest. Galić u svojoj knjizi isto opisuje razvoj radija i televizije kroz povijest. (Galić, 1986)

O novinarstvu i njegovim začecima može se doznati u knjizi Grbelje (1993). Klapper u svojoj knjizi na zanimljiv način dočarava i opisuje pojam masovne komunikacije (Klapper, 1960).

U knjizi Vrega (1975), riječ je o komuniciranju, posebno komuniciranju preko masovnih medija kakvi su televizija, radio, novine, knjiga, film.

Brautović (2011) u svojoj knjizi opisuje prednosti Interneta kao medija.

Autor Kontošić (2015), daje značajne informacije o razvoj europskog poštanskog sustava.

3. KOMUNIKACIJA

Komunikacija (*communicare* lat. učiniti općim) je, najjednostavnije rečeno, razmjena informacija, ideja i osjećaja verbalnim i neverbalnim sredstvima, prilagođena društvenoj prirodi situacije, tj. situacijskom kontekstu. (Fox, 2006:133)

Ljudi posjeduju prirodnu predispoziciju komuniciranja jedni s drugima i stvaraju socijalne interakcije. Komunicirati se može na razne načine, a komunicirajući se izražavaju osobne želje, ideje i osjećaji te različite fizičke, emocionalne i psihološke potrebe. U ljudskoj je prirodi da se svakodnevno komunicira s drugima i da se stvaraju socijalne interakcije.

Komunikacija je pojam u društvenim znanostima koji općenito označava sveukupnost različitih oblika veza i dodira između pripadnika društva, a posebno prenošenje poruka s jedne osobe ili skupine na druge. Zbog toga komunikacija je društveno vrlo važna i uvjet je uspjeha svih međuljudskih privatnih i poslovnih odnosa. Ona omogućuje povezano djelovanje ljudi, koje leže u osnovi svih društvenih pojava. (Elezović, 1992:122)

Postoje dvije različite vrste značenja u komuniciranju. To su denotativno i konotativno značenja. Denotativna značenja imaju deskriptivno značenje, to jest njima se imenuju predmeti, pojave i odnosi. Obično imaju isti sadržaj za sve ljude. Konotativna značenja vezana su za naš vlastiti emocionalni doživljaj, što znači da nemaju isti sadržaj za sve ljude. (Reardon, 1998)

Komunikacija služi za sporazumijevanje, uspostavljanje kontakta, prijenos informacija i utjecanje na druge. Osim toga, komunikacija je važna i zbog njezinog utjecaja na psihološki i socijalni razvoj pojedinca koji svoju odgovornost, svoje „ja“ razvija kroz interakciju s drugim osobama iz svoje okoline. Prema Brajši, to čovjekovo „ja“ nastaje unutar interpersonalnih odnosa među ljudima od najranijeg djetinjstva i to je ono što čovjeka čini čovjekom. (Bratanić, 1993:111)

Novo vrijeme redefinira strukturu komunikacijskih oblika podjednako i medije koji ih prenose. Poruka se prilagođava mjestu, mediju i kulturi u kojoj je potrošač prima. Danas se ne komunicira isključivo riječima i slikom, koji su dominirali klasičnim oblicima marketinške

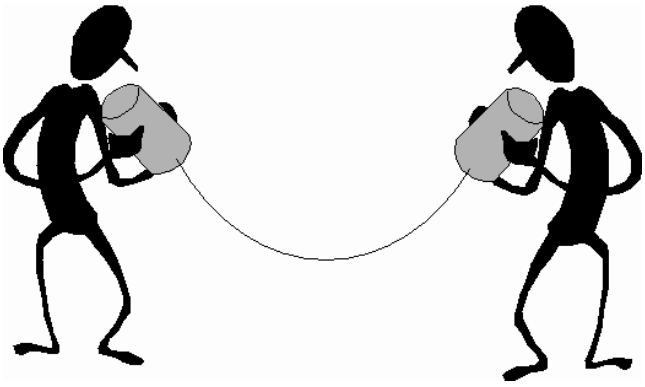
komunikacije, nego svi elementi marketinga postaju dio integrirane marketinške komunikacije. Poznati voditelj marketinga Coca-Cole, Sergio Zyman, tvrdi da tradicionalni marketing „ne umire, nego je mrtav“. On tvrdi da se komunicira svim elementima marketinškog miksa, od marke proizvoda i njenih elemenata, cijene, kanala distribucije, do ambalaže, prijeprodajnih i poslijeprodajnih usluga i svega ostalog. (Kesić, 2003:54)

4. RAZVOJ KOMUNIKACIJE KROZ POVIJEST

Kada se govori o počecima komunikacije, odnosno o promjenama načina njihova prenošenja u vremenu prije pojave novina, oni sežu duboko u prošlost čovječanstva i počinju u trenutku kada je *homo sapiens* počeo komunicirati putem jezika. S vremenom su se razvili i drugi neverbalni načini komunikacije, primjerice putem grafičkih simbola ili dimnih signala. Na taj su se način prvi put ljudi obavještavali o opasnostima i prenosili su informacije koje su bile važne za preživljavanje u onodobnim surovim prilikama (primjerice u mjestima gdje se mogu pronaći izvori vode, o pojavi divljači, itd.). (Najbar-Agičić, 2015:169)

S vremenom su se počeli pojavljivati ljudi čije je zanimanje bilo prepričavanje događaja. Javlja se i nova etapa u povijesti vijesti, a to su različite relacije, odnosno izvješća o nepoznatim krajevima. Jedan o takvih primjera je i djelo Marka Pola. On je proputovao Bliski Istok i dio Azije, sve do Mongolije i Kine gdje je proveo 17 godina svoga života. Kako je trgovina djelatnost koja je ovisila o protoku informacija, nije ni čudno da je protok vijesti uglavnom pratio trgovačke rute. Trgovci su prenosili vijesti zajedno sa svojim robovima. Nakon krize srednjeg vijeka u Europi je počelo uređenje prvih poštanskih službi. Općenito govoreći, pomorska komunikacija je bila jednostavnija i brža od one na kopnu iako je takav prijenos vijesti znato trajati i po nekoliko mjeseci.

U početku su knjige bile pisane na pečenoj glini, papirusu i pergamentu, a kasnije su literarna djela bila pisana rukom svećenika. Iz svega toga može se zaključiti da su knjige iz tog razdoblja bile skupe i rijetke i dostupne samo vlastima i najmoćnijim članovima društva. Budući da je bilo malo knjiga, bilo je i malo onih koji su znali čitati.

Slika 1: Prvi oblici komunikacije

Izvor: http://www.desmogblog.com/sites/beta.desmogblog.com/files/blogimages/communication3.gif

4.1. IZUM TISKA

Sve se to počelo ubrzano mijenjati kada je Johannes Gutenberg pronašao način kako da se knjiga štampa štamparskom prešom. Gutenbergovi su suvremenici govorili o umjetničkom pisanju, ali je otada štampana knjiga započela svoj pobjedonosni pohod u svijet.

Slika 2: Johannes Gutenberg

Izvor: https://www.mladiniksica.me/wp-content/uploads/2017/02/Gutenberg.jpeg

Johannes Gutenberg je bio izumitelj štamparstva, a prva knjiga koju je odštampao bila je Biblija. Bitna značajka njegova umijeća je u lijevanju pojedinačnih metalnih slova. Tiskarstvo se nakon toga brzo razvilo po cijeloj Europi i proširilo svijetom.

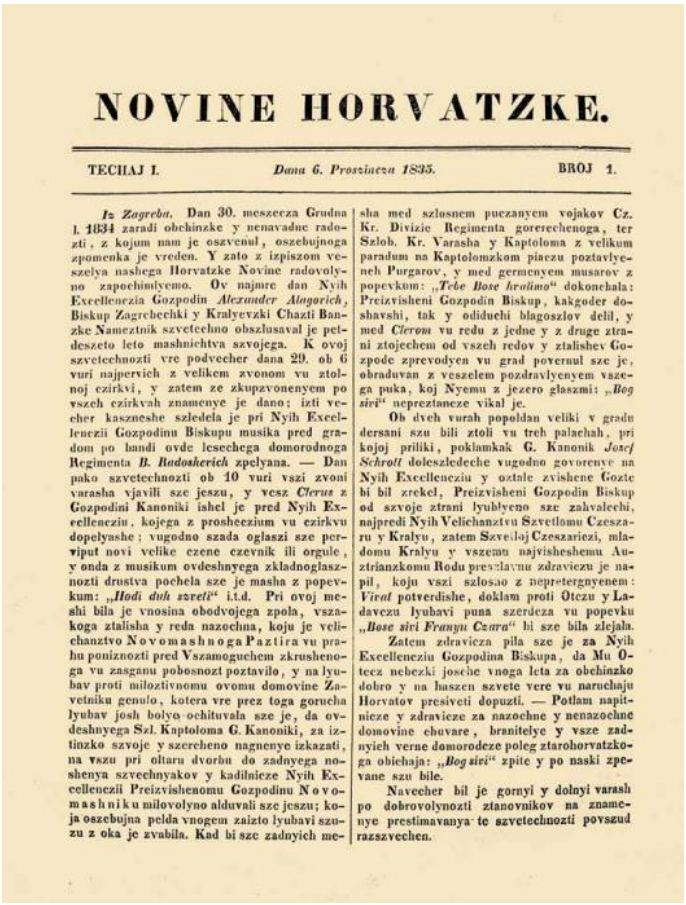
4.1.1. TISKANI MEDIJI

Upravo je tehnika koja je omogućavala umnožavanje teksta putem tiskarskog stroja i pri korištenju pokretnih slova, dakle Gutenbergov izum iz sredine 15. stoljeća, tehnološko dostignuće od kojeg je moguća postala pojava medija u užem smislu te riječi. Knjige su bile poznate i u antici i u srednjem vijeku, no njihova je distribucija bila znatno ograničena ručnim načinom njihova umnožavanja. Različite su se vrste tiskanih medija razvile tijekom tristotinjak godina nakon izuma tiska, dok je upravo tisak bio jedina tehnologija korištena u njima. Novi mediji, počevši od filma, pojavljuju se tek od kraja 19. stoljeća. (Najbar-Agičić, 2015)

Kao što su željeznice urodile prometom, tako su i tiskare urodile učenim ljudima. Gutenberg, kako je svima poznato, proglašen je ocem tiskarstva. (Briggs, Burke, 2011)

Pored knjiga, pod kojima se podrazumijevaju izdanja koja sadrže veći broj stranica, s vremenom su se pojavile nove vrste izdanja, koja su se sastojala od jedne ili samo nekoliko stranica, odnosno otisnutih listova. Prvi tip takvih tiskovina bio je letak, obično vjerskog, propagandnog ili službenog sadržaja, kakvi su najčešće bili od 16. do 18. stoljeća. (Najbar-Agičić, 2015)

Nakon pojave letaka postupno su se počele razvijati i novine. Prva karakteristika novina je njihovo usmjerenje na javnost, druga je ta da sadrže informacije koje se odnose na sadašnjost, treća je da se dotiču univerzalnih tema, a četvrta da se izdaju u redovitim vremenskim razmacima. (Mikula, 1994.) Novine 17. stoljeća svugdje su bile slične što se tiče sadržaja i forme. U njima su tiskane vijesti iz inozemstva, ponekad i udaljenih krajeva, u početku sve koje su pristigle, u gusto tiskanim stupcima bez istaknutih naslova i podnaslova. Izdavači novina naprosto su prikupljali vijesti od korespondenata i isprva radili potpuno bez vlastite novinarske ekipe. Za 17. stoljeće poznato je vrlo malo slučajeva novinarske obrade vijesti. Tek je u 18. stoljeću takav način rada postao uobičajen. Ipak su se i dalje najčešće koristile vijesti već ranije objavljene u drugim novinama (pretisci), a samo su velike novine mogle sebi priuštiti potragu za vlastitim izvještajima. (Najbar-Agičić, 2015)

NOVINE HORVATZKE.

TECHAJ I. *Dana 6. Proszinecza 1835.* BROJ 1.

Iz Zagreba. Dan 30. meszecza Grudna l. 1834 zaradi obchinzke y nenavadne radosti, z kojum nam je oszvenul, oszebujnoga zpomenka je vreden. Y zato z izpiszom veszelya nashega Horvatzke Novine radovolyno zapochimlyemo. Ov najmre dan Nyih Excellenczia Gozpodin *Alexander Alagorich*, Biskup Zagrebechki y Kralyevzki Chazti Banzke Nameztnik szvetechno obszlusaval je petdeszeto leto mashnichtva szvojega. K ovoj szvetechnozti vre podvecher dana 29. ob 6 vuri najpervich z velikem zvonom vu ztolnoj czirkvi, y zatem ze zkupzvonenyem po vszech czirkvah znamenye je dano; izti vecher kaszneshe szledela je pri Nyih Excellenczii Gozpodinu Biskupu musika pred gradom po bandi ovde lesechega domorodnoga Regimenta *B. Radosherich* zpelyana. — Dan puno szvetechnozti ob 10 vuri vszi zvoni varasha vjavili sze jeszu, y vesz *Clerus* z Gozpodini Kanoniki ishel je pred Nyih Excellenczia, kojega z prosheczium vu czirkvu dopelyashe; vugodno szada oglaszi sze perviput novi velike czene czevnik ili orgule, y onda z musikum ovdeshnyega zkladnoglasznozti drustva pochela sze je masha z popevkum: *„Hodi duh szveti“* i.t.d. Pri ovoj meshi bila je vnosina obodvojega zpola, vszakoga ztalisha y reda nazochna, koju je velichanztvo Novomashnoga Paztira vu prahu poniznozti pred Vszamoguchem zkrushenoga vu zasganu pobosnozt poztavilo, y na lyubav proti miloztivnomu ovomu domovine Zavetniku genulo, kotera vre prez toga gorucha lyubav josh bolye ochituvala sze je, da ovdeshnyega Szl. Kaptoloma G. Kanoniki, za iztinzko szvoje y szercheno nagnenye izkazati, na vszu pri oltaru dvorbu do zadnyega noshenya szvechnyakov y kadilnicze Nyih Excellenczii Preizvishenomu Gozpodinu Novomashniku milovolyno alduvali sze jeszu; koja oszebujna pelda vnogem zaizto lyubavi szuzu z oka je zvabila. Kad bi sze zadnyich mesha med szlosnem puczanyem vojakov Cz. Kr. Divizie Regimenta gorerechenoga, ter Szlob. Kr. Varasha y Kaptoloma z velikum paradum na Kaptolomzkom piaczu poztavlyeneh Purgarov, y med germenyem musarov z popevkum: *„Tebe Bose hvalimo“* dokonchala: Preizvisheni Gozpodin Biskup, kakgoder doshavshi, tak y odiduchi blagoszlov delil, y med *Clerom* vu redu z jedne y z druge ztrani ztojechem od vszeh redov y ztalishev Gozpode zprevodyen vu grad povernul sze je, obraduvan z veszelem pozdravlyenyem vszega puka, koj Nyemu z jezero glaszmi: *„Bog sirii“* nepreztanecze vikal je.

Ob dveh vurah popoldan veliki v gradu dersani szu bili ztoli vu treh palachah, pri kojoj priliki, poklamkak G. Kanonik *Josef Schroll* doleszledeche vugodno govorenye na Nyih Excellenczia y oztale zvishene Gozte bi bil zrekel, Preizvisheni Gozpodin Biskup od szvoje ztrani lyublyeno sze zahvalechi, najpredi Nyih Velichanztvu Szvetlomu Czeszaru y Kralyu, zatem Szveloj Czeszariczi, mladomu Kralyu y vszemu najvisheshemu Auztrianzkomu Rodu prevzlavnu zdraviczu je napil, koju vszi szlosno z nepretergnyenem: *Virat* potverdishe, doklam proti Otczu y Ladavczu lyubavi puna szerdcza vu popevku *„Bose siri Franyu Czara“* hi sze bila zlejala.

Zatem zdravicza pila sze je za Nyih Excellenczia Gozpodina Biskupa, da Mu Otecz nebezki josche vnoga leta za obchinzko dobro y na haszen szvete vere vu naruchaju Horvatov presiveti dopuzti. — Potlam napitnicze y zdravicze za nazochne y nenazochne domovine chuvare, branitelye y vsze zadnyich verne domorodeze poleg ztarohorvatzkoga obichaja: *„Bog sirii“* zpite y po naski zpevane szu bile.

Navecher bil je gornyi y dolnyi varash po dobrovolynozti ztanovnikov na znamenye prestimavanya te szvetechnozti povszud razszvechen.

Slika 3: Prve novine u Zagrebu na hrvatskom jeziku

Izvor: https://www.nn.hr/files/images/o-nama/NovineHorvatzke1.jpg

4.1.2. KULTURA ČITANJA

Prema Elezoviću (1992) za mnoge je ljude čitanje bilo omiljena vrsta odmora i kao svrha samom sebi i kao pomoć za bavljenje drugim interesima. To je dugo vremena vrijedilo za obrazovne klase, ali se s vremenom viša razina općeg obrazovanja za narodne mase udružila s povećanjem slobodnog vremena da se stvori velika nova potencijalna čitalačka publika. Autor u svom djelu navodi da su izdavači reagirali novinama masovne cirkulacije, magazinima i velikom raznolikošću jeftinih knjiga, uz svoja uobičajena izdanja. Iz rada se može saznati da je posljedica toga da je oko 90 posto stanovništva vodećih industrijskih zemalja čitalo novine svaki dan, a naklada magazina je rasla iz godine u godinu. Nadalje, saznaje se da su se jeftinije knjige počele prodavati u dijelovima grada i trgovinama gdje prije nije postojala potražnja za knjigama, a knjižnice su se širile u gradskim zajednicama i u mnogim seoskim

područjima.

4.2. USMENA KOMUNIKACIJA

Neki od oblika usmene komunikacije su govorništvo i mimika, a to vodi do pojave kazališta. Iz svakodnevnog života je poznato da se vijesti koje se ne mogu prenositi nikakvim drugim sredstvima, usmeno mogu veoma brzo širiti i obuhvatiti veliko područje. Te iste vijesti koje se šire usmenom predajom se redovito transformiraju i bivaju sve manje točne što se šire prenose. Usmena predaja vijesti je povezana sa tzv. usmenim novinama koje su poprimile različite oblike i opsege.

Drugo važno područje usmene komunikacije bila je pjesma, osobiti balada, pjesma koja je opisivala priču.

Glasine su opisane kao izvanredno brza „usmena poštanska služba“. Prenošene poruke nisu uvijek bile spontane; ponekad su se raznosile iz političkih razloga, a u doba sukoba jedna je strana redovito optuživala drugu šireći glasine. Razvoj trgovine imao je isto tako važne posljedice za usmenu komunikaciju. (Briggs, Burke, 2011)

Središta usmene komunikacije uključivala su gostionice, javna kupališta i kavane, inovaciju uvedenu u ono doba. Klubovi i kazališta su dali poticaj osnivanju izmišljenih zajednica usmene komunikacije.

5. RENESANSA U KOMUNIKACIJI, OBLICIMA I VRSTAMA

Kvaliteta života u gradovima dokazuje da se svakoga dana zbiva nešto novo značajno i vrijedno pa je to potrebno objaviti kao informaciju i inspiraciju. Stoga je izražena potreba za dnevnim informacijama koje objavljuju novine. Potreba za novinama postaje sastavnim dijelom života i iskustava gradova i njihovih ljudi.

Journal je riječ koja je u englesko govorno područje stigla preko latinskog jezika i izraza „diurnalis“, a u francuskom je oblikovana riječ i pojam „Journal“ koji je označavao „dnevnik“. S vremenom je današnje značenje pojma postalo „derviat“ ideje o dnevnim izvještajima o poslovnim kontaktima, radu i komunikaciji, kao i dnevnim izvještajima, pojedinih službi unutar političkog djelovanja neke sredine. Javna publikacija može izlaziti ritmično s većom ili manjom učestalošću, pa je slijedimo, od svakodnevnog do tjednog, mjesečnog ili kvartalnog tipa publikacije. Diurnali ili journali se pojavljuju ritmično od XVII.

stoljeća i šire se brojem i učestalošću u sve frekventniju kategoriju komunikacijskog razvitka, tijekom XVIII., XIX. i XX. stoljeća. (Elezović, 1992:45)

Prvi oblik programa organiziranog za pripremu mladih ljudi za zvanje novinara, nastao je u SAD-u. Taj program kojemu su pristupili mladići opredijeljeni za zvanje novinara, sadržavao je teoretski dio nastave i praktični rad u tiskarama. (Najbar-Agičić, 2015)

Razvitkom studija novinarstva u svijetu ta profesija biva sve više njegovana, a djelatnici svojim obrazovanjem i praktičnom osposobljenošću, osvajaju utjecajna mjesta u društvenom i javnom životu, što se odražava u dinamici osnivanja strukovnih organizacija i asocijacija, do sindikalnih ogranaka koji štite interese profesije u ukupnim društvenim odnosima. (Elezović, 1992:110)

5.1. TISKARSTVO

Na prijelazu od 18. do 19. stoljeća mehanizacija tiska i sam tisak uopće bilježe veliki napredak. König je (1812 – 1814) izumio prvi praktični tiskarski stroj u kojem je metalna ploča koja je služila za pritiskivanje papira bila zamijenjena valjkom. U poteku su se njegove ideje primjenjivale više na strojeve koje je pokretala para nego na ručne tiskarske strojeve. Pomoću tih se strojeva moglo otisnuti čak 800 otisaka u jednom satu, za razliku od ručnih tiskarskih strojeva, koji su izbacivali oko 300 otisaka. Krajem 19. stoljeća je konstruiran prvi rotacioni tiskarski stroj koji je otiskivao papir pomoću valjka.

Izum praktičnog pisaćeg stroja koji je mogao ispisivati slovo po slovo pomoću reljefnih metalnih slova položenih na pomične poluge, bio je od izvanredno velikog značenja za razvitak slagaćih i tiskarskih strojeva. (Elezović, 1992:196)

Poboljšanje tiskarske tehnike urodilo je time da su znatno porasle količine i kakvoća svakakvih izdanja knjiga i časopisa.

5.2. FOTOGRAFIJA

Prva polovica 19. stoljeća je bila obilježena i drugim izumom – fotografijom. Taj izum je bio izravna posljedica napretka na polju fizike i kemije.

Joseph-Nicephore Niepce je radio na tom problemu punih devet godina, ali bez ikakva rezultata. U isto je vrijeme, sasvim neovisno od njega, francuski slikar Louis-Jacques Daguerre isto radio na razvoju fotografije. Nakon toga su njih dvojica udružili snage i počeli surađivati, ali je Niepce ubrzo poslije preminuo. Daguerre je 1839. godine prikazao svoju

fotografsku metodu koja nosi njegovo ime (dagerotipija). U idućim godinama će se poboljšati fotografija i dalje nastaviti svoj razvoj uz nova imena.

Slika 4: Povijest fotografije

Izvor: https://petapixel.com/assets/uploads/2015/05/Photographer-studio-1893.jpg

5.3. KOMUNIKACIJE

Procvatom industrije i tehnologije se povećala i potreba za sredstvima priopćavanja. Sve do kraja 18. stoljeća se obavljalo signaliziranje na udaljenost ili pomoću raznih signalnih svjetala (alarmnom vatrom, buktinjama i drugim primitivnim metodama) ili pak zvučnim signalima (zvonima, zvučnicima). (Fox, 2006:55)

Francuski svećenik Claude Chappe je izumio 1792. godine optički telegraf pomoću svijetlih zraka. Nakon toga su se sve više razvijali elektromagnetski telegrafi, a izumitelji su pri tome najviše imali na umu automatsko registriranje u obliku grafičkih znakova. Gotovo se svake godine pojavilo poneko poboljšanje.

Kasnije je otkrivena mogućnost da se pošalju dvije poruke u istom smjeru, a taj se sustav osobito proširio u Sjedinjenim Državama.

Emile Baudot (1845. – 1903.), namještenik u francuskoj telegrafskoj službi prihvatio je sve zadaće da aparat s višestrukim kombinacijama i raspodjelom vremena spoji s izravnim štampanjem. Tako je on godine 1874. godine konstruirao svoj višestruki štampajući telegraf. Svoj je izum dao patentirati, a u idućim desetljećima ga je sve više poboljšavao. (Elezović, 1992:36)

5.4. FONOGRAF I KINEMATOGRAFIJA

U daljnjim odlomcima može se saznati nešto više o razvoju fonografa i kinematografiji.

5.4.1. FONOGRAF

U svom radu Elezović (1992) govori kako je fonograf bila sprava zamišljena tako da registrira i reproducira zvukove i da je bila pravi temelj gramofona i drugih sprava za mehaničku registraciju zvukova. Iz rada se može saznati da je Thomas A. Edison dao 1878. godine patentirati fonograf, spravu koju je izradio imajući na umu misao što ju je nabacio Francuz Charles Cros svega godinu dana prije; njegova je sprava registrirala zvukove pomoću urezivanja u kositreni listić svinut u valjak.

5.4.2. KINEMATOGRAFIJA

Kinematografija je jedan od najvećih izuma uopće, a bila je posljedica cijelog niza otkrića sabranih u jedno, a koji proizlaze iz kombinacije elemenata bitnih za fotografije koje se miču (kronofotografija ili niz fotografija uzastopnih faza gibanja fiksiranih na osjetljivu traku). Na traci su bile slike isprekidanih pokreta na mahove, a projekcija na platnu je davala suvisle, neisprekidane pokrete. U mnogim zemljama su u godinama 1880. do 1900. godine konstruirane i mnoge sprave za snimanje slika u gibanju.
Louis Lumiere je izumio prvi stroj koji je bio kombinacija svih elemenata bitnih za kinematografiju. On je 1895. godine u suradnji sa svojim bratom Augusteom usavršio fotografsku spravu i nazvao ju je kinematograf.

(https://prezi.com/ua_8sbvwmfz5/razvoj-kinematografije/)

Slika 5: Kinematograf

Izvor: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/73/CinematographeProjection.png/220px-CinematographeProjection.png

5.5. RADIO-TELEGRAFIJA

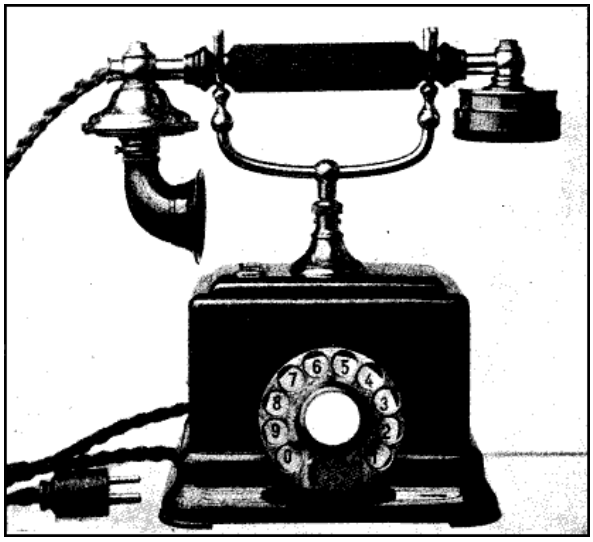
Prema Mikuli (Mikula, 1994:63), izraz telegraf je prvi upotrijebio 1793. godine francuski oficir Miot, nazvavši tako semaforski optički telegraf koji je otkrio Francuz Chappe. Naziv telegraf potječe od grčkih riječi tele i grafos, što znači pisanje na daljinu. Hrvatska inačica za telegraf jest brzojav, što ukazuje na drugi važnu zadaću telegrafa – prenijeti poruku što brže s jednog mjesta na drugo mjesto. Prijenos poruka s pomoću signala može se provesti na razne načine (akustički, optički, električki). Pri prijenosu poruke signalima bilo koje vrste bilo je nužno najprije odrediti značenje određenog broja ili ritma izmjene jednakih signala, odnosno određenih kombinacija različitih signala. Prema Mikuli (Mikula, 1994) poruke u telegrafiji su se prenosile kodirano, tj. za svaku poruku, odnosno pojedini znak koji se prenosio, mora je postojati unaprijed dogovoreni kod (šifra) signala.

Dana 24. ožujka 1896. godine Popov je izveo prvi radiotelegrafski prijenos u ljudskoj

povijesti. Toga dana on je u praksi prikazao svoj izvještaj Društva za fiziku i kemiju, instalirao je, naime, spravu za primanje telegrama bez žica – spravu koja je radila po načelu „prijemnika munje“. Taj je prijemnik primao telegrafske znakove iz udaljenosti od 230 kilometara.; Popov se služio antenama za primanje i odašiljanje. Godinu dana nakon prvog Popovljeva izvještaja i dva mjeseca nakon drugog, u Engleskoj je Talijan Gugliemo Marconi dao patentirati spravu za telegrafiju bez žica. Uspjesi postignuti na polju telefonije probudili su u tehničarima nadu da bi valove svjetla mogli pretvoriti u električnu struju i obrnuto, kako se to već bilo dogodilo s valovima zvuka. (Elezović, 1992:174)

5.6. TELEFON

U ovom poglavlju je obrađen razvoj telefonije. Izraz telefon je prvi put upotrijebio Njemac Phillip Reis, koji je konstruirao prvi aparat pomoću kojega se govor mogao prenositi električnim putem. Naziv telefon potječe od grčkih riječi tele i fon, što bi u prijevodu značilo glasanje na daljinu. Glas se od najstarijih vremena pokušavao prenositi na daljinu, više ili manje uspješno, na različite načine, od sasvim primitivnih do suvremenih načina pomoću električnih signala.

Slika 6: Prvi telefon

Izvor: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/aa/Telefon%2C_Nordisk_familjebok.png

U svom radu Briggs i Burke (2011) navode da priča o telefonu, koji je postao sredstvom javne i privatne komunikacije počinje puno prije ožujka 1876. godine kada je Alexandar Graham Bell, američki izumitelj rođen u Škotskoj, patentirao svoj telefon.

Iz rada se može saznati da su se neki eksperimentatori na njegovu tragu služili dijafragmom da pojačaju izlaz zvuka. Među njima se ističe Phillip Reiss, nastavnik u Frankfurtu koji je tvrdio da je odašiljao „razumljiv govor". Samo se Bell mogao opravdano pohvaliti da je postigao da telefon proradi. To je demonstrirao na velikoj izložbi u Philadelphiji 1876. godine.

Suprotno mnogim drugim modernim izumima, telefon se brzo proširio po gotovo svim zemljama. Do prvog gradskog telefonskog razgovora došlo je u Sjedinjenim Državama, godine 1878. u New Havenu, a iste godine već su u nekih dvadesetak američkih gradova postojali telefonski sustavi. (Elezović, 1992:44)

Prema Mikuli (1994) prvi javni telefonski aparat s automatskom naplatom pušten je u rad 1881. godine u Berlinu. Da bi dobio vezu s centralom, korisnik je morao u aparat ubaciti kovanicu od 50 pfeninga, nakon čega je telefonistica u centrali dobila kratkotrajni signal tonske frekvencije, koji se služio kao dokaz da je razgovor plaćen. Nakon toga bi se telefonistica javila korisniku i prema njegovim željama uspostavila vezu, koja nije smjela trajati dulje od pet minuta. Autor u djelu govori da je nakon otkrića automatskih telefonskih centrala te brojčanika razvijeno u svijetu više sustava za automatsku naplatu telefonskih razgovora iz javnih telefonskih govornica. U početku su se telefonske usluge plaćale kovanicama, jedne ili više vrijednosti, pa je na telefonskom aparatu bio jedan otvor ili više otvora za ubacivanje kovanica, na kojima se kontrolirao maksimalan promjer i debljina kovanica. Prednost kovanica je u tome, što se ne moraju posebno kupovati jer su u svakodnevnoj uporabi. Nedostatak je kovanica u tome, što su se pri svakoj promjeni tarife aparati morali prerađivati. Mikula (1994) u svom radu navodi da kako su u aparatu često bile veće količine novca, bili su meta provalnika.

Poslije telefonskih aparata na kovanice počeli su se rabiti telefonski aparati na žetone. Žetoni su bili bez žlijeba ili sa žlijebom, a vrijedili su za određeni broj tarifnih impulsa (5 do 50). Njihova je prednost u tome što mogu uvijek biti isti, s tim što se nakon svake promjene tarife jednostavno prodaju po višim cijenama. Što se provala tiče, ti su aparati bili manje zanimljivi provalnicima jer su sadržavali samo žetone, a ne novac. (Mikula, 1994:30)

6. NOVI MEDIJI: TELEVIZIJA I INTERNET

Tehnološki napredak koji je ostvaren tijekom 20. stoljeća značio je i golemu promjenu u smislu informiranosti o svjetskim zbivanjima. Zahvaljujući novim medijima svijet je postao „globalno selo“. Pored radija, drugi najznačajniji medij 20. stoljeća je televizija, koja je nakon skromnih početaka u međunarodnom razvoju doživjela eksplozivni razvoj u razdoblju nakon Drugog svjetskog rata. Slično kao i u slučaju radija, razvoj televizije u Americi i Europi odvijao se prema različitim modelima, međutim kasnije su mnoge pojave postale zajedničke. Danas prosječan stanovnik Hrvatske, Europe i svijeta teško može zamisliti život bez „malog ekrana“. (Najbar-Agičić, 2015:79)

Slika 7: Prva televizija

Izvor: https://people.rit.edu/nak8595/425/firstTV.jpg

6.1. TELEVIZIJA

Vrlo malo izuma imalo je takav utjecaj na modernu tehnologiju i društvo od televizije. Danas, Amerikanci prosječno naviše od pet sati dnevno gledaju televiziju.

Podrijetlo televizije potječe još početkom 1800-ih s početkom mehaničkih televizora.

Mehaničke televizije bile su vrlo različite od onih današnjih modernih. Mehanička televizija bila je iznimno rudimentarni uređaj koji je koristio rotirajuće diskove i svjetlosne zrake za prikaz pojedinačnih slika. Porijeklo moderne elektronske televizije koja se danas upotrebljava stvorena je početkom 1900-ih. Teško je pripisati samo jednoj osobi, kako i američki pod imenom Philo Taylor Farnsworth i ruski imenom Vladimir Kosma Zworykin koji je istodobno eksperimentirao s katodnim cijevima, što bi bio ključni zubac u vrlo složenom sustavu za prikaz pokretnih slika u domovima diljem svijeta , Utjecaj televizije na suvremeno društvo ne može biti podcijenjen. (https://www.storyboardthat.com/hr/innovations/televizija)

Od 1940-ih do danas, televizija je postala središte modernog ljudskog doma. Televiziji omogućuju ljudima da primaju informacije u stvarnom vremenu svijeta oko sebe. Ljudi su u stanju ostati u tijeku s politikom, trenutnim događajima i gotovo svim većim kulturnim događajima u stvarnom vremenu. Televizija je od osnutka pružala obrazovanje, zabavu i međusobno povezane ljude s društvom. Kritičari tvrde da je previše televizije dovelo do ovisnosti i društvene izolacije za određene korisnike. Iako je u modernom dobu postalo gotovo neograničena količina elektronskih medija za primanje informacija, televizija ima i dalje je vitalni izum za društvo.

6.1.1. RANA TELEVIZIJA

Prema djelu autora Briggs i Burke (2011) pojava televizije nije izmijenila samo svakidašnji život ljudi nego i cjelokupni diskurs o medijima, starim i novim. Tehnički temelj cjelokupne televizije razlikuje se od prijenosa nepokretnih slika koji je demonstrirao Bidwell. On obuhvaća skeniranje slike snopom svijetlosti u nizu sekvencijalnih linija što se kreću odozgo nadolje i slijeva nadesno. Osvijetljen, svaki odsječak slike proizvodi signale koji se konvertiraju u električne impulse, jake ili slabe. Ti se impulsi potom prenose kroz žice ili zrakom radiovalovima u svjetlosne signale istim redom i istom jačinom kao dok su se nalazili u početnom izvoru. Njihova sposobnost da postanu primjetni ljudskom oku kao dovršena i pokretna slika na ekranu ovisi o vizualnoj retenciji. Nikakav napredak nije bio moguć sve do pojave cijevnog pojačala, ključa za radiotelefoniju.

Postoje dvije tehnike skeniranja – mehanička, pomoću diska i električna, pomoću snopa – a prije 1914. godine eksperimentiralo se s obje. Berlinski student Paul Nipkow koncipirao je prvi mehanički skener u Njemačkoj 1884. godine, ali ga nikad nije konstruirao. To je bio

mehanički uređaj *(Elektrisches Teleskop)*, rotirajući disk spiralno izbrušen rupicama kroz koje je prolazila snažna svijetlost. Električno skeniranje, koje će se pokazati ključem za masovnu televiziju, prepoznao je kao takvo Campbell Swintin 1908. godine.

6.1.2. POČECI TELEVIZIJE U HRVATSKOJ

Iz djela autora Najbar-Agičić (2015) može se doznati da je inicijativa u cilju pokretanja Televizije Zagreb vezana uz ekipu Radio Zagreba. Radio Zagreb je osiguravao plaće za sve zaposlene, kupovao tehničku opremu i ostalo što je bilo neophodno. Ljudi iz tog kruga su s velikim entuzijazmom pristupili stvaranju i razvoju televizije u Hrvatskoj. Televizija Zagreb je osnovana 1956. godine. Nadalje, autor je u djelu naveo da su građani Zagreba s nestrpljenjem iščekivali prvo emitiranje. Radilo se o programu namijenjenom skupnom gledanju, budući da su televizijski prijemnici u to doba bili vrlo rijetki. Postavljali su se u izlozima trgovina i kavanama te su se oko njih okupljali gledatelji. Televizija Zagreb počela je s emitiranjem 15. svibnja 1956. godine, točno 30 godina nakon početka emitiranja radio Zagreba. U slučaju ovog prvog emitiranja nije se radilo o programu vlastite proizvodnje već o reemitiranju stranog TV programa: austrijske televizije. Autor tog istog djela navodi da se oko 100.000 građana okupilo oko televizora na tadašnjem Trgu Republike (danas Trg bana Josipa Jelačića) u Zagrebu.

U narednim godinama slijedio je razvoj televizije kao novog medija. Prvi televizijski studio otvoren je 1962. godine, a četiri godine kasnije počinje emitiranje programa u boji. Radilo se o vlastitoj TV produkciji raznih televizijskih žanrova.

U razvoju komercijalnih televizija u svijetu, televizija koje su pokrenule privatne medijske tvrtke, od početaka razvoja televizije kao novog medija prednjačile su Sjedinjene Američke Države, dok su u Velikoj Britaniji i u drugim europskim zemljama dominirale javne televizijske kuće. (Najbar-Agičić, 2015:77)

6.2. INTERNET

Tehnički razvoj druge polovice 20. stoljeća će dovesti do nastanka novog, računalnog doba. Sve se više ostvaruje ideja o svijetu kao „globalnom selu“, u kojem se sve događa „pred našim očima“. (Najbar-Agičić, 2015)

Za razvoj koncepcije Interneta zaslužno je troje ljudi i jedna konferencija. **Vannevar Bush** je jedan od osnivača ARPAneta. Već je u srpnju 1945. godine objavio članak “*As we may think*”

u kojem govori o korištenju informatičke tehnologije kojom će se stvoriti “memex” – uređaj na kojem će pojedinac moći pohranjivati svoje knjige, bilješke i komunikacije, komada namještaja kojem će se sa udaljenosti moći pristupati brzo i fleksibilno.

Slika 8: Internet i umreženost

Izvor:
https://camo.githubusercontent.com/69128ec304140294511bc6c42afed566e3848a3e/687474703a2f2f7061746368776f726b2d746f6f6c6b69742e6769746875622e696f2f696d616765732f496f542e706e67

Matematičar **Norbert Wiener** je zaslužan za pokretanje istraživačkog polja kibernetike. Tijekom Drugog svjetskog rata radio je kao raketni znanstvenik i bavio se istraživanjem povratne sprege (reakcije) kod raketa tj. kako elektronika odgovara kod leta rakete na njen položaj i smjer leta. Ustanovio je da je povratna sprega ključni mehanizam svih živih bića od najjednostavnijih biljaka do najkompleksnijih životinja, a omogućava reakciju na promjenu u okolišu. Razvio je princip kibernetike kombinacijom čovjeka i elektronike koji je 1948. godine objavio u knjizi “Cybernetics”.
(http://povijest.net/2018/?p=2374)

Prema autorima Briggs i Burke (2011) 1956. godine na Dartmouth College u Vermontu održana je konferencija o umjetnoj inteligenciji (Dartmouth Artificial Intelligence conference). Konferencija je okupila veliki broj znanstvenika u raspravi o novoj tematici – umjetnoj inteligenciji. Utvrđeno je da se snaga računala udvostručuje svakih osamnaest mjeseci i da kreće prema tome da strojevi mogu postati inteligentni poput ljudi, samo je pitanje kada i na koji način će se to desiti.

Najbar-Agičić (2015) navodi da prve korake Interneta kakvog danas imamo pred nama, možemo naći u okrilju vojne industrije. Tijekom "hladnog rata" i blokovske politike svaka je strana nastojala što više pojačati svoje naoružanje, razviti što je moguće veći ubojiti arsenal. Iako je to nespojivo sa uvriježenom "zdravom pameću" nastojao se očuvati mir konstantnim naoružavanjem i prijetnjama "prvim udarom" ili "odgovorom na prvi udar". Autor nam u svom djelu govori da su se usporedno s tim, doduše u manjoj mjeri, razvijali i planovi za društvo koje bi moralo sačuvati osnovne funkcije proizvodnje i preživljavanja i nakon nuklearne kataklizme. U vojnom je interesu SAD-a bilo stvoriti decentraliziranu mrežu koju se ne bi moglo uništiti brzim udarima.

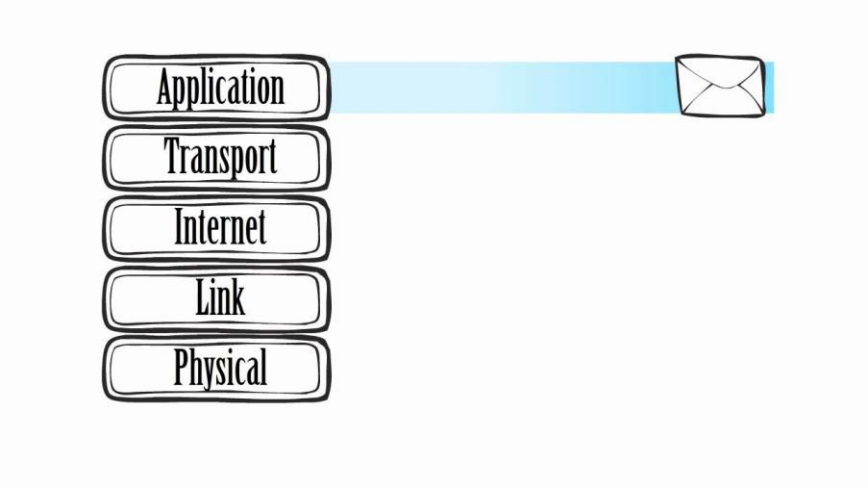
Američko Ministarstvo obrane je 1958. godine osnovalo Agenciju za napredne istraživačke projekte (DARPA – Defence Advanced Research Project Agency), sa ciljem stjecanja tehnološke vojne nadmoći nad Sovjetskim savezom. ARPAnet je nastao kao projekt jednog manjeg odjela ARPA-e. Ured za tehnologiju obrade informacija (IPTO – Information Processing Techniques Office) je poticao istraživanje na području interaktivnog računarstva. Preuzeli su novu tehniku prijenosa podataka – "preusmjeravanje paketa" – koju je za Pentagon razvila privatna korporacija. Korporacija Rand je razvila tehnologiju koja bi omogućila decentraliziranu i fleksibilnu komunikacijsku mrežu koja bi mogla preživjeti nuklearni napad. U daljnjem tijeku "Hladnog rata" i natjecanja u naoružanju i tehnološkom razvoju, Sovjeti su napravili još jedan veliki korak. Sovjetski major Jurij Gagarin je 12. travnja 1961.godine ušao u povijest kao prvi čovjek koji je izveo svemirski let. Amerikanci su isti podvig uspjeli ostvariti deset mjeseci kasnije. 1963. godine svijet se skoro našao u "vrućem ratu" kada se odigrala tzv. "kubanska kriza", kad su se sovjetske rakete smjestile na lansirne rampe na Kubi, nadomak tla SAD-a.

(http://povijest.net/2018/?p=2374)

Prva čvorišta buduće mega-mreže spojena su 1969. godine na četiri američka sveučilišta. ARPAnet je konačno zaživio u listopadu 1969. godine. Prvu komunikaciju su ostvarili Leonard Kleinrock's research center sa University of California u Los Angelesu i Douglas Engelbart's center sa Stanford Research Instituta. 1969. godinu možemo uzeti kao početak pravog razvoja Interneta. Glavni je zadatak istraživačima bio razvoj slanja paketa podataka preko mreže. U sljedeće dvije godine umreženo je ukupno petnaest čvorišta, uglavnom sveučilišnih istraživačkih centara. 1971. godine poslan je i prvi e-mail. Prva demonstracija

ARPAneta ostvarena je 1972. godine na međunarodnoj konferenciji u Washingtonu. Uslijedilo je spajanje manjih mreža u veće. Od 1972. godine u komunikaciji se koriste i mailing liste. 1973. godine računalni znanstvenici Robert Kahn i Vint Cerf napisali su članak u kojem su iznijeli osnove buduće mreže Interneta. Sljedećih deset godina istraživači su se trudili oko razvoja ovakvog protokola koji će spajati različita računala sa različitim operacijskim sustavima. (Najbar-Agičić, 2015:80)

1980. godine zaživio je Usenet. Usenet je kratica od „user's network" i češće se koristi naziv „newsgroups". Sastoji se od tisuća virtualnih korisničkih oglasnih ploča sa raznim temama dostupnima u cijelome svijetu. Svatko sa pristupom Internetu može objaviti svoju obavijest, čitati poruke i odgovarati na svaku poruku. Usenet je posebno korisno mjesto za traženje odgovora na neko pitanje, jer je većina diskusija upravo pitanja i odgovori.

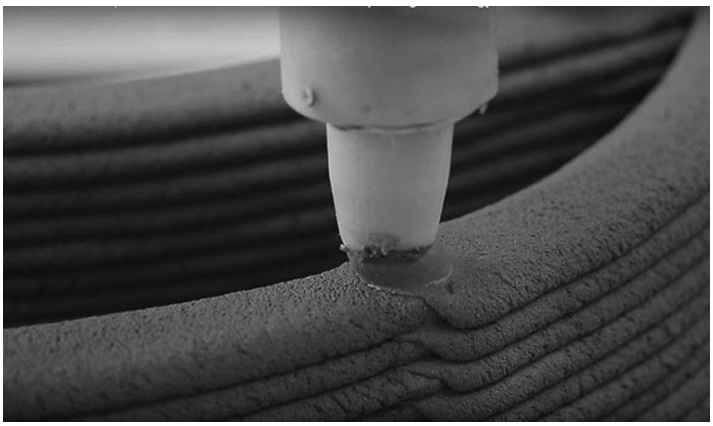
Slika 9: Internet protokol

Izvor: https://i.ytimg.com/vi/zyL1Fud1Z1c/maxresdefault.jpg

Prvi mrežni protokol koji je koristio ARPAnet bio je Network Control Program. Od 1972. do 1983. godine britanski, norveški i američki istraživački timovi koristili su ARPAnet za razvoj novog mrežnog protokola. Godine 1983. zamijenio ga je TCP/IP protokol kojeg su razvili Bob Kahn, Vinton Cerf i drugi. Internet je dobio ime po Internet Protocol (Internet protokol) standardnom komunikacijskom protokolu koji danas koriste sva umrežena računala. Taj je protokol u prvim koracima zaživio u većini računala ARPAneta 1. siječnja 1983. godine i taj se datum može smatrati pravim početkom Interneta. (http://povijest.net/2018/?p=2374)

U svom radu Schmidt i Cohenu (2014) na zanimljiv i slikovit način objašnjavaju kako nam Internet omogućuje brzi pristup informacijama i vijestima te pruža još više mogućnosti od televizije. Autori tvrde da će cijeli svijet u kojem živi osam milijardi ljudi biti potpuno umrežen i povezan Internetom te da će to uvelike utjecati na pojedince, države, medije, korporacije, obične građane, ali i terorističke skupine. Neprijeporna je činjenica da nove tehnologije mijenjaju ljude i države, način na koji ćemo živjeti, našu kulturološku, društvenu, ekonomsku, tehnološku i ostale dimenzije svijeta i okruženja svakodnevnoga života. Autori smatraju da suvremene tehnološke platforme kao što su Google, Amazon, Facebook i Apple imaju veći utjecaj u svijetu nego što većina ljudi shvaća, a čitajući knjigu, može se uočiti kako će posredovanjem spomenutih platformi područja društvenih djelatnosti, politike, medija, gospodarstva, ali i društvenih normi, doživjeti promjene u obliku globalizacije proizvoda i ideja.

Naime, autori smatraju kako će tehnološko povezivanje donijeti korist u produktivnosti, zdravstvenom sustavu, obrazovanju i kvaliteti života na svim razinama društva, ali ne na ravnopravan način. U nastavku objašnjavaju kako će tehnološke naprave utjecati na sve aspekte svakodnevnoga života u razvijenim zemljama i onima koje su u razvoju, navodeći pri tome konkretne primjere kojima potkrepljuju svoje tvrdnje, kao npr. dostupnost pametnih uređaja i mobilnih telefona kako bi se proširilo poslovanje ili povećala zarada, primjerice, u Hong Kongu, Africi, Aziji i sl. Autori navode i primjere napretka u robotici, upotrebi 3D ispisa, umjetnoj inteligenciji i sl.

Slika 10: 3D printanje

Izvor: https://www.3dnatives.com/en/wp-content/uploads/sites/2/Construction-3D-printing-1.jpg

Kada se govori o obrazovanju, bitno je spomenuti kako sve bolja tehnološka povezanost mijenja i preobražava tradicionalno poučavanje stvarajući nove, moderne i kreativne načine učenja u kojima je frontalna nastava zamijenjena interaktivnim radionicama u kojima učitelji usmjeravaju učenike upotrebom digitalnih alata i web 2.0 sadržajima u učionicama, pri čemu se razvija kritičko mišljenje i potiče neformalno, fleksibilno, virtualno učenje u slobodno vrijeme. Tako Schmidt i Cohen (2014) zaključuju da povezivanje Internetom koristi svima. Oni koji nemaju tu mogućnost dobit će je, a oni koji imaju velike mogućnosti imat će ih još i više, smatraju autori knjige. U jednom od poglavlja knjige autori se bave samim razumijevanjem funkcionalnosti Interneta i kako ga vlasti iskorištavaju za kontroliranje ljudi. Naime, iako se smatra da je Internet prostor kojim nitko ne može vladati zbog njegove virtualne i decentralizirane strukture, ipak postoji velik utjecaj državne vlasti na "mrežu nad mrežama", jer države imaju nadzor nad fizičkom infrastrukturom potrebnom za povezivanje Internetskih podataka. Neke će države na prijelazu u virtualno doba ojačati te postati sigurnije i utjecajnije, a neke se tek moraju prilagoditi tehnološkim promjenama kako bi tu digitalnu moć stekle, s obzirom na to da Internet implicira postojanje odnosa među korisnicima kojima nije potrebno klasično vodstvo u obliku državne vlade. Autori navode kako tehnologija daje moć svima – i slabijim i moćnijim sudionicima – i da je u dogledno vrijeme moguće stvaranje virtualnih država, što bi za neke značilo opasnost, pa objašnjavaju definiciju kibernetičkoga rata, što uključuje digitalnu špijunažu, sabotažu, infiltriranje i slične radnje kojima je teško ući u trag, a koje su često metodologija terorističkih organizacija, upozoravaju autori i navode konkretan primjer računalnoga crva Stuxneta otkrivenog 2010. godine i virusa Flamea koji se pojavio 2012. godine koji su ušli u Internetske sustave pojedinih vlada, a povezujemo ih sa SAD-om i Izraelom. Autori zaključuju da se tako suočava sa dvojnosti Internetskoga svijeta, gdje anonimnost pruža mogućnosti i za dobro i za loše, bez obzira na to služi li se njime građanin, društvo ili tvrtka i da će se stvarati nove revolucije u obliku kibernetičkih sukoba kojima će se nastojati preuzeti prevlast jedne države nad drugom.

6.2.1. RAZVOJ INTERNETA U HRVATSKOJ

U Hrvatskoj se Internet pojavio u rujnu 1991. godine, što je povezano s osnivanjem CARNeta. U studenom 1992. godine uspostavljena je prva međunarodna komunikacijska veza CARNeta sa svjetskom mrežom. Time je Hrvatska postala dio svjetske računalne mreže

Internet. Do kraja 20. stoljeća postojalo je tek nekoliko portala, a početkom 21. stoljeća taj broj značajno raste iz godine u godinu.

Preteča Internetskih vijesti bilo je pokretanje teleteksta kao televizijskog servisa, kao jedna vrsta spoja novina i televizije. Za to je iskorištena mogućnost slanja digitalnih podataka zajedno sa televizijskim signalom. (Najbar-Agičić, 2015:99)

Prema autorima Briggs i Burke (2011) prvi Internetski portal u Hrvatskoj javio se nedugo nakon uspostavljanja veze sa svjetskom globalnom mrežom, točnije 1994. godine. Bio je to portal Hrvatske radiotelevizije. Objavljivao je aktualne informacije iako su u većini slučajeva bile identične radijskim i televizijskim vijestima. Iz djela se saznaje da su novinske i medijske kuće postupno pokretale svoje Internetske portale.

Iz dana u dan prati se tehnološki napredak koji će uvelike ubrzati promjene u novinarstvu. Novi mediji danas podrazumijevaju interaktivnost, nelinearni pristup sadržaju, digitalnost i multimedijalnost. Praćenje promjena i prilagođavanje ukusima javnosti koji se pod utjecajem tehnologija naglo mijenjaju postalo je nezaobilazni uvjet opstanka na medijskom tržištu. To rad novinara čini uzbudljivim, ali i iznimno teškim. Povijest razvoja medija i novinarske struke pokazuje neke opće tendencije koje danas dobivaju svoje nove manifestacije. Kao i povijest općenito, trebala bi pomoći da se razumije put koji je doveo do današnjeg stanja, da se prepoznaju problemi današnjice i da se pokuša razmišljati o budućnosti. (Najbar-Agičić, 2015:100)

7. INFORMIRANJE, OBRAZOVANJE, POSLOVNA I POLITIČKA KOMUNIKACIJA

U daljnjim odlomcima može se saznati nešto više o informiranju, obrazovanju te poslovnoj i političkoj komunikaciji.

7.1. INFORMIRANJE I OBRAZOVANJE

Obrazovanje i zabava imali su dugu povijest koja seže još u antički svijet, a imale su je i njima specifično posvećene institucije, od kojih su se i neke u 19. stoljeću smatrale „tradicionalnima“, a druge „modernima“. One su uključivale škole, sveučilišta, akademije, dvorane, igrališta, arene ili stadione te koncertne dvorane i kazališta. I „informiranje“ je imalo dugu povijest. Prema autorima Briggs i Burke (2011), glagol „informirati“ , izveden iz latinskoga, izvorno je značio, u engleskom ako i francuskom, ne samo pružanje povjerljivih podataka, koji bi mogli biti inkriminirajući, nego i „oblikovanje uma“, jedan od faktora u obrazovanju.

Svijest o praktičnoj važnosti informiranja postojala je i prije industrijalizacije, no učinci širenja trgovine su naposljetku preobrazili pojmove vremena i prostora. Kompjuterizacija je duboko utjecala na informiranje, obrazovanje i zabavu, ali je još 1972. godine postojala slaba svijest o tome koliko će taj utjecaj biti dubinski.

Utjecaj suvremene telekomunikacijske tehnologije duboko je promijenio način života u suvremenom urbaniziranom svijetu. Jedna od posljedica je i smanjivanje intimnosti, odnosno sve je manje interakcija licem u lice, a sve je više posredovanih interakcija. Svijet se stvarno sve više pretvara u «globalno selo», a sve se više pojačava kriza identiteta mjesta kao onih prostora u kojima se zapravo odvija realni život. No, uz razvijanje tehnologije prijenosa impulsa, sve više dolazi i do fenomena zatvaranja u četiri zida, odnosno u stan ili kući i kreiranje vlastitih prostora. Sve više ljudi u svoje stambene prostore uvlači svoj onaj dio svijeta koji im se sviđa, koji žele više nego neki drugi, stvarajući tako onaj tip simulacije koji im odgovara. Naravno, navedeni procesi su se razvili kao posljedica proširivanja novih tehnoloških mogućnosti, pri čemu se tehnologiju ne može okriviti - radi se samo o tome kako je ljudi koriste i kontroliraju vodeći račun o tome da se ne dogodi obrat da tehnologija, s tendencijom samoumnožavanja, nastavi kontrolirati čovjeka, a ne obratno. (Briggs, Burke,

2011)

7.2. POSLOVNA I POLITIČKA KOMUNIKACIJA

U znanstvenom članku autora Hunjet, Sučec, Kozina (2017) veoma je bitna i komunikacija u bilo kojoj vrsti poslovne organizacije. Oni navode da se pod organizacijom podrazumijeva udruživanje ljudi, odnosno zaposlenika čiji je cilj ispuniti određene zadatke. Autori dalje navode da organizacijski uspjeh uvelike ovisi o kvaliteti komunikacije. U većim organizacijama može doći do neslaganja između dva ili više sudionika te prerasti u sukob. Vrlo je važno na vrijeme reagirati i prepoznati sukob te ga eventualno i riješiti. Pravilno poslovno komuniciranje je od najveće važnosti u rješavanju sukoba.

U knjizi Tomića (2012), koja je već godinama literatura na brojnim sveučilištima, obrađeni su politički odnosi s javnošću, predsjedničke kampanje. Tomić (2012) u svojoj knjizi navodi da je politička komunikacija međusobni/interaktivni proces razmjene političkih sadržaja između različitih političkih aktera, za vrijeme političkog mandata ili izbora, putem komunikacijskih kanala tj. medija, u svrhu postizanja određenih učinaka.

8. OVISNOST O INTERNETU

Elektronski svijet Interneta golemo je područje ispunjeno bilijunima elektronskih stranica na različitim jezicima svijeta. Taj je elektronski svijet preslika stvarnog, materijalnog svijeta iz kojeg je nastao i razvija se usporedo s njim, ali ujedno je i sve značajniji dio tog stvarnog svijeta.

Internet ima mnogobrojne dobre i korisne strane i primjene, ali i neke potencijalne opasnosti. Ovisnost o Internetu može se definirati kao pretjerano korištenje Interneta koje narušava fizičko i psihičko zdravlje osobe te uzrokuje poteškoće u njenom socijalnom funkcioniranju. Riječ je o vrsti ovisnosti koja se odnosi na kompulzivno ponašanje koje u potpunosti ovladava svakodnevnim životom pojedinca. U ovom slučaju Internet, kojemu ovisnik podređuje sve životne obveze, postaje važniji čak i od obitelji, prijatelja, obrazovanja ili posla.

Postoji više znakova moguće ovisnosti o Internetu, a među njima su među najvažnijima preokupacija Internetom (opsesivno razmišljanje o prethodnim online aktivnostima ili čežnja za sljedećima), zatim potreba za sve većom količinom vremena provedenog na Internetu, bezuspješna kontrola, smanjenje ili prekid korištenja Interneta, koja potom uzrokuje osjećaje uznemirenosti, depresije ili nervoze, ugrožavanje značajnih odnosa – poslovnih, obrazovnih ili karijernih obveza zbog korištenja Interneta, kao i korištenje Interneta kao bijega od problema ili negativnih osjećaja poput bespomoćnosti, krivnje, anksioznosti, depresije. (http://novilist.hr/Znanost-i-tehnologija/Tehnologija/Internetska-ovisnost-Bijeg-u-virtualni-svijet-moze-ovladati-zivotom)

Da je ovisnost o Internetu sve veći javnozdravstveni problem diljem svijeta svjedoči i činjenica da su u nekim zemljama, poput primjerice Australije, otvorene klinike za liječenje ovisnosti o Internetu s posebnim naglaskom na video igre. Iako su učinkovite metode liječenja ove suvremene ovisnosti još uvijek nedovoljno ispitane, tim više što je riječ o liječenju ovisnosti o nečemu s čime se većina ljudi u svakodnevnom životu prisiljena služiti, očito je da će ovaj medij u budućnosti predstavljati sve veći izazov upravo psiholozima, sociolozima, liječnicima i ostalim stručnjacima koji će se baviti sustavim ispitivanjem i liječenjem ove nove vrste ovisnosti. (http://www.eduvizija.hr/portal/sadrzaj/ovisnost-o-internetu

9. ISTRAŽIVANJE

Istraživanje koje je provedeno putem on-line ankete ima za cilj doznati je li današnja moderna komunikacija međusobno udaljava ljude i smatraju li ispitanici da se putem današnje moderne komunikacije (Interneta, društvenih mreža, SMS poruka, telefona, mobitela, e-maila) lakše, brže i jednostavnije stupa u kontakt s drugim ljudima.

Slika 11: Anketno istraživanje

Izvor: https://hip.ba/wp-content/uploads/2018/04/anketa.jpg

9.1. CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Glavna svrha istraživanja je pokušati saznati je li današnja moderna komunikacija komunikacije (Internet, društvene mreže, SMS poruke, telefon, mobitel, e-mail) međusobno udaljava ljude. Provođenjem ovog istraživanja želi se saznati da li ljudi više vole razgovarati putem telefona ili uživo. Nadalje, u radu će se istraživati smatraju li ljudi da je slanje čestitaka povodom blagdana i raznih slavlja (Božića, Nove godine, Uskrsa) personaliziraniji i prisniji način od slanja čestitaka putem SMS poruka ili Interneta. Uz prethodno spomenuta pitanja, iz rada se žele saznati i mišljenja ispitanika o tome je li putem današnje moderne komunikacije (Interneta, društvenih mreža, SMS poruka, telefona, mobitela, e-maila) lakše, brže i jednostavnije stupati u kontakt s drugim ljudima. Jedan od ciljeva ovog istraživanja je doznati od ispitanika da li današnja moderna komunikacija (Internet, društvene mreže, SMS poruke, telefon, mobitel, e-mail) olakšava održavanje odnosa s drugim ljudima.

9.2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

U svrhu istraživanja za potrebe diplomskog rada sastavljen je anketni upitnik od 10 pitanja. Uzorak se može smatrati relevantnim jer je u istraživanju sudjelovalo 112 ispitanika, odnosno 69 žena (61,6%) i 43 (38,4%) muškarca. Istraživanje je provedeno u periodu od 29. siječnja do 8. veljače 2019. godine. Anketa je distribuirana putem Interneta, odnosno elektroničke pošte i putem društvenih mreža. Nije postojala mogućnost da ispitanici ne odgovore na postavljena pitanja. Vrijeme predviđeno za popunjavanje ankete procijenjeno je na 5 minuta. Uzorkom su obuhvaćene osobe svih životnih dobi. Prva dva pitanja odnose se na opće podatke o ispitanicima. Pitanja od rednog broja četiri do rednog broja osam koncipirana su tako da se ocjenom od 1 do 5 s time da ocjene predstavljaju slijedeće: 1 - u potpunosti se slažem, 2 – uglavnom se slažem, 3 – ne mogu se odlučiti, 4 – uglavnom se ne slažem, 5 – uopće se ne slažem. Ispitanici su smjeli označiti samo jedan odgovor, a prethodno navedene tvrdnje vezane uz modernu komunikaciju (Internet, društvene mreže, SMS poruke, telefon, mobitel, e-mail), razgovore putem telefona, razgovore s osobama uživo, slanje čestitaka povodom blagdana i raznih slavlja (Božića, Nove godine, Uskrsa) i održavanju odnosa s drugim ljudima uz pomoć moderne komunikacije (Internet, društvene mreže, SMS poruke, telefon, mobitel, e-mail).

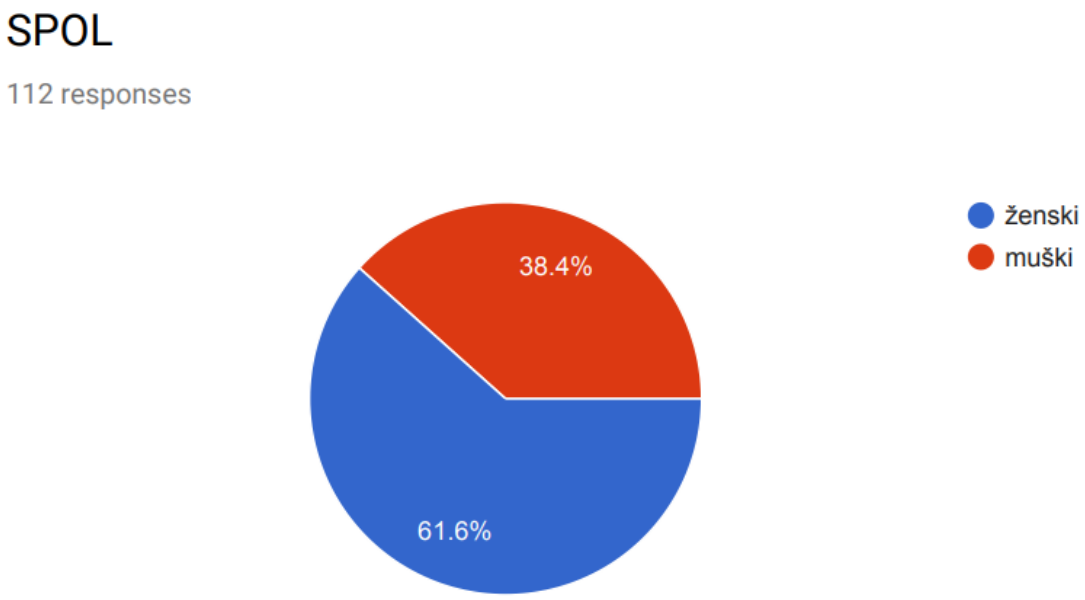
10.9.3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Nakon provedene ankete prikupljeno je 112 anketnih upitnika koji su pritom analizirani deskriptivnom statističkom metodom. Prva dva pitanja odnose se na opće podatke o ispitanicima. Doznajemo njihov spol i starosnu dob ispitanika.
U nastavku slijedi prikaz rezultata u tablicama.

Tablica 1: Spol ispitanika

SPOL	BROJ ISPITANIKA POSTOTAK
Ženski	69 (61,6%)
Muški	43 (38,4%)

Izvor: istraživanje autora

Graf 1: Spol ispitanika

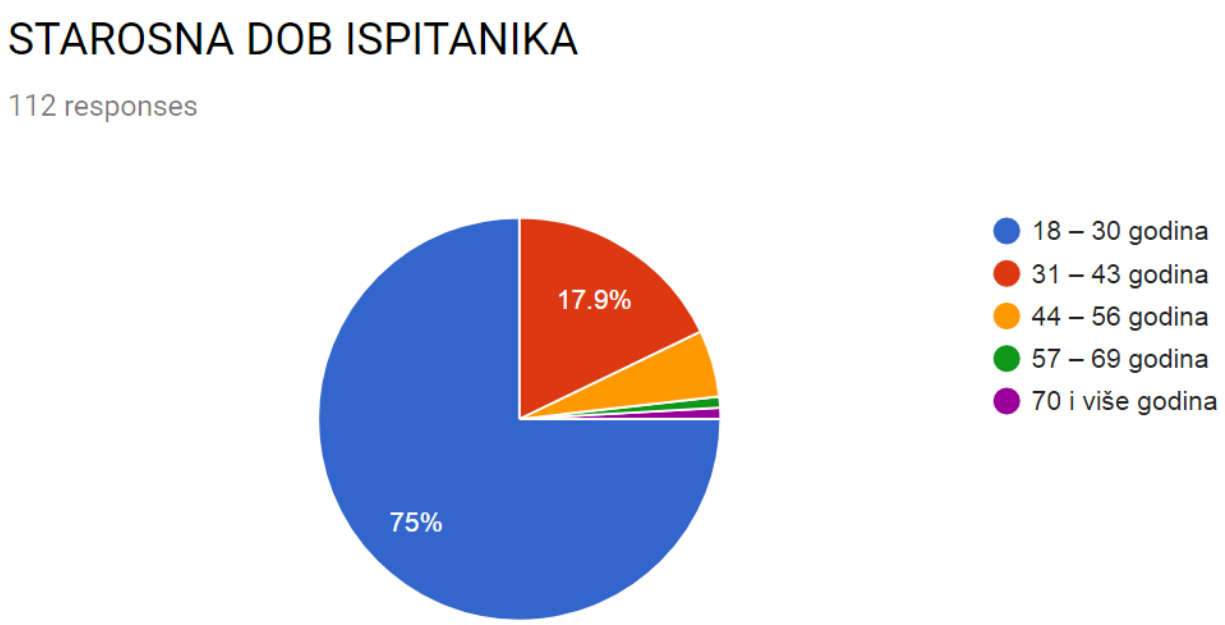
Izvor: istraživanje autora

U istraživanju je anketirano 112 osoba od kojih 61,6 % čine osobe ženskog spola, a 38,4% čine osobe muškog spola.

Tablica 2: Starosna dob ispitanika

STAROSNA DOB ISPITANIKA	BROJ ISPITANIKA POSTOTAK
18 – 30 godina	84 (75%)
31 – 43 godine	20 (17,9%)
44 – 56 godina	6 (5,4%)
57 – 69 godina	1 (0,9%)
70 i više godina	1 (0,9%)

Izvor: istraživanje autora

Graf 2: Starosna dob ispitanika
Izvor: istraživanje autora

U istraživanju od 112 ispitanika većinu čine osobe u rasponu godina od 18 do 30, njih 75%. Zatim slijedi broj ispitanika u rasponu godina od 31 do 43 godine (17,9%), od 44 do 56 godina (5,4%) te najmanji broj ispitanika od 57 do 69 godina (0,9%) i od 70 i više godina, njih 0,9%.

Tablica 3: Povezanost osoba putem razgovora uživo

OSJEĆATE LI VEĆU POVEZANOST S OSOBOM KADA S NJOM RAZGOVARATE UŽIVO ILI TELEFONSKIM PUTEM?	BROJ ISPITANIKA POSTOTAK
Kada s osobom razgovaram uživo	101 (90,2%)
Kada s osobom razgovaram telefonskim putem	10 (8,9%)
Osjećam podjednake rezultate	1 (0,9%)

Izvor: istraživanje autora

Graf 3: Povezanost osoba putem razgovora uživo

Izvor: istraživanje autora

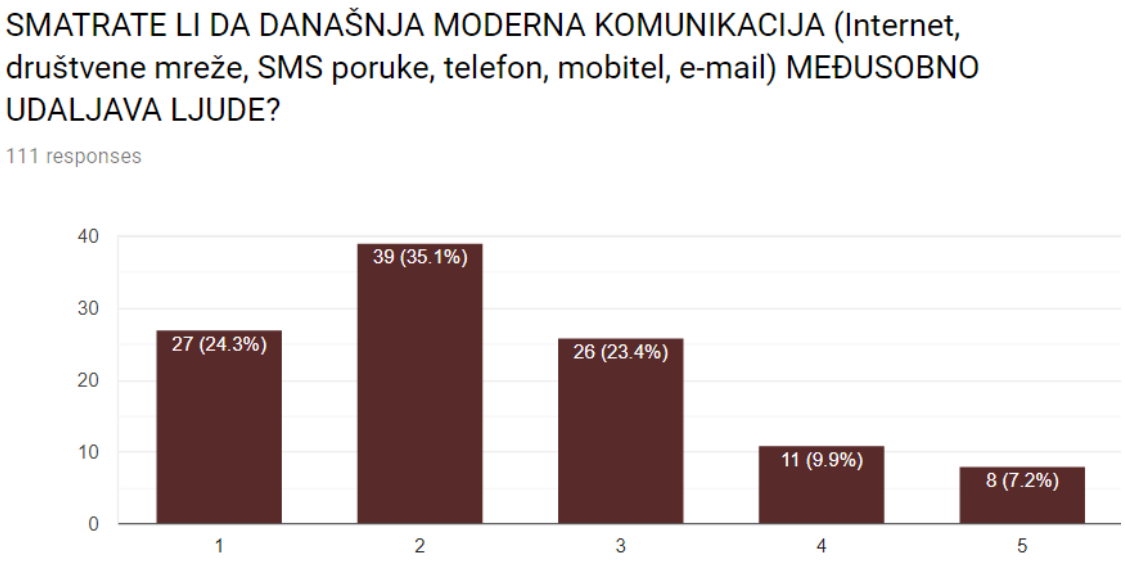
Odgovore na pitanje: „Osjećate li veću povezanost s osobom kada s njom razgovarate uživo ili telefonskim putem?“ možemo pronaći u ovom grafu. Od 112 ispitanika, koliko ih je sudjelovalo u ovoj anketi, njih 101, odnosno 90,2% ispitanika je odgovorilo da osjeća veću povezanost sa drugom osobom kada s njom razgovara uživo. Njih 10, odnosno 8,9% odgovorilo je da kada s osobom razgovara putem telefona osjeća veću povezanost sa njom. Samo jedan ispitanik (0,9%) osjeća podjednaku povezanost sa osobama kada s njima razgovara telefonskim putem ili uživo.

Tablica 4: Povezanost/udaljenost osoba uz današnju modernu komunikaciju

SMATRATE LI DA DANAŠNJA MODERNA KOMUNIKACIJA (Internet, društvene mreže, SMS poruke, telefon, mobitel, e-mail) MEĐUSOBNO UDALJAVA LJUDE?	**BROJ ISPITANIKA POSTOTAK**
U potpunosti se slažem	27 (24,3%)
Uglavnom se slažem	39 (35,1%)
Ne mogu se odlučiti	26 (23,4%)
Uglavnom se ne slažem	11 (9,9%)
Uopće se ne slažem	8 (7,2%)

Izvor: istraživanje autora

Ovo pitanje je bilo napravljeno na principu Likertove skale. Rangirano je od 1 – što znači da se ispitanici u potpunosti slažu s odgovorom, 2 – ispitanici se uglavnom slažu s odgovorom, 3 – ispitanici se ne mogu odlučiti u svezi odgovora, 4 – ispitanici se uglavnom ne slažu s odgovorom, 5 – ispitanici se uopće ne slažu s odgovorom.

Graf 4: Povezanost/udaljenost osoba uz današnju modernu komunikaciju

Izvor: istraživanje autora

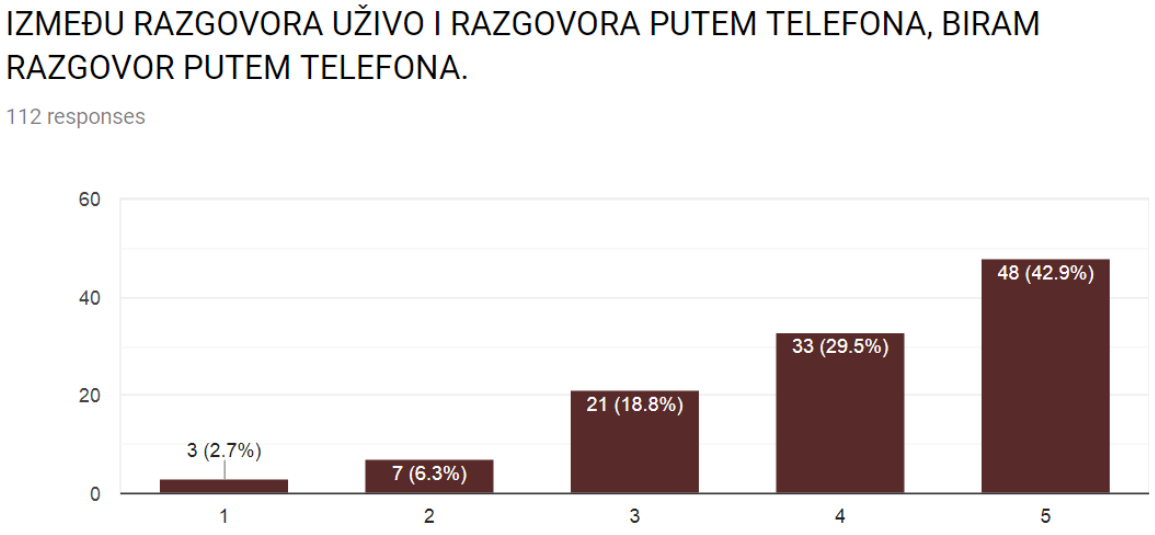
24,3% ispitanika je odgovorilo da se u potpunosti slaže s tvrdnjom da današnja moderna komunikacija (Internet, društvene mreže, SMS poruke, telefon, mobitel, e-mail) međusobno udaljava ljude. Njih 35,1% odgovorilo je da se uglavnom slažu s tvrdnjom da današnja moderna komunikacija međusobno udaljava ljude. 26 ispitanika, odnosno njih 23,4% se ne može odlučiti odgovoriti na pitanje da li smatraju da današnja moderna komunikacija međusobno udaljava ljude. 9,9% ispitanika se uopće ne slaže s tvrdnjom da današnja moderna komunikacija međusobno udaljava ljude dok se samo njih 8, odnosno 7,2% ispitanika uopće ne slažu s tvrdnjom da današnja moderna komunikacija međusobno udaljava ljude.

Tablica 5: Sklonost ispitanika prema razgovoru putem telefona

IZMEĐU RAZGOVORA UŽIVO I RAZGOVORA PUTEM TELEFONA, BIRAM RAZGOVOR PUTEM TELEFONA.	BROJ ISPITANIKA POSTOTAK
U potpunosti se slažem	3 (2,7%)
Uglavnom se slažem	7 (6,3%)
Ne mogu se odlučiti	21 (18,%)
Uglavnom se ne slažem	33 (29,5%)
Uopće se ne slažem	48 (42,9%)

Izvor: istraživanje autora

Ovo pitanje je također napravljeno po principu Likertove skale. Rangirano je od 1 – što znači da se ispitanici u potpunosti slažu s odgovorom, 2 – ispitanici se uglavnom slažu s odgovorom, 3 – ispitanici se ne mogu odlučiti u svezi odgovora, 4 – ispitanici se uglavnom ne slažu s odgovorom, 5 – ispitanici se uopće ne slažu s odgovorom.

Graf 5: Sklonost ispitanika prema razgovoru putem telefona

Izvor: istraživanje autora

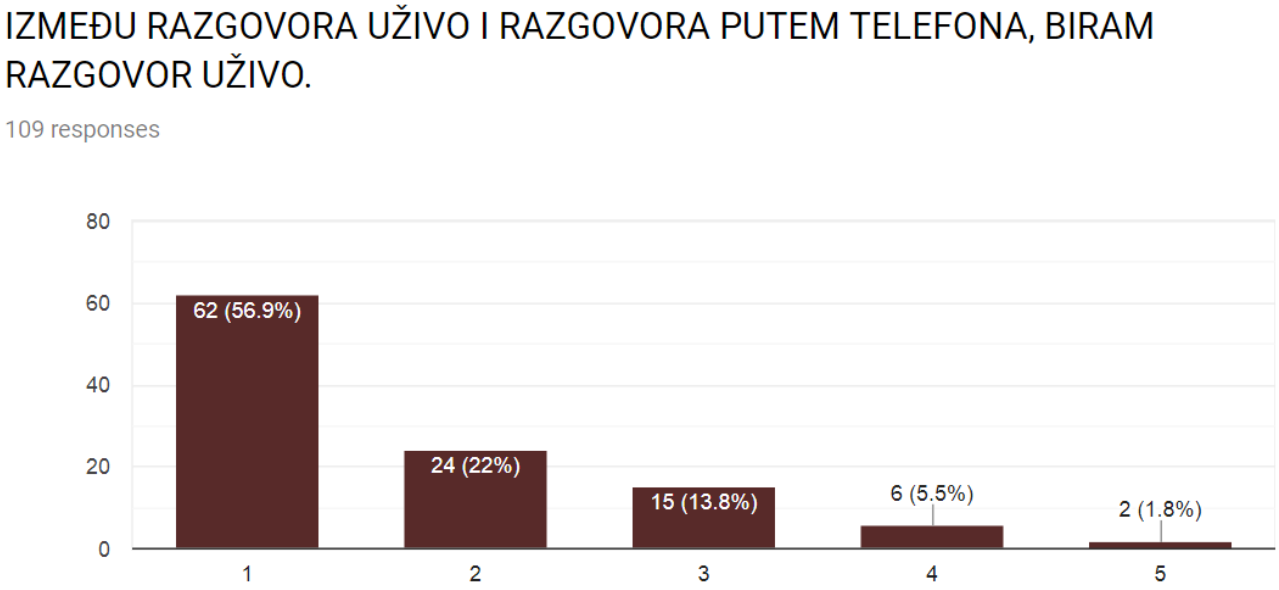
Promotre li se stajališta ispitanika vezana uz sljedeću tvrdnju: „Između razgovora uživo i razgovora putem telefona, biram razgovor putem telefona“, vidi se da se samo 3 ispitanika, odnosno njih 2,7% u potpunosti slaže s ovom tvrdnjom. 7 ispitanika, odnosno njih 6,3% između razgovora uživo i razgovora putem telefona, bira razgovor putem telefona. 18% osoba (21 ispitanik) se ne može odlučiti što će odgovoriti na ovo pitanje. 33 osobe (29,5% ispitanika) se uglavnom ne slažu s ovom tvrdnjom. Najveći broj ispitanika, odnosno njih 48 (42,9%) je na pitanje preferiraju li više razgovor putem telefona umjesto razgovora uživo, odgovorilo da se uopće ne slažu s tom odgovorom.

Tablica 6: Sklonost ispitanika prema razgovoru s drugim osobama uživo

IZMEĐU RAZGOVORA UŽIVO I RAZGOVORA PUTEM TELEFONA, BIRAM RAZGOVOR UŽIVO.	BROJ ISPITANIKA POSTOTAK
U potpunosti se slažem	62 (56%)
Uglavnom se slažem	24 (22%)
Ne mogu se odlučiti	15 (13,8%)
Uglavnom se ne slažem	6 (5,5%)
Uopće se ne slažem	2 (1,8%)

Izvor: istraživanje autora

Pitanje je također napravljeno po principu Likertovoj ljestvici. Rangirano je od 1 – što znači da se ispitanici u potpunosti slažu s odgovorom, 2 – ispitanici se uglavnom slažu s odgovorom, 3 – ispitanici se ne mogu odlučiti u svezi odgovora, 4 – ispitanici se uglavnom ne slažu s odgovorom, 5 – ispitanici se uopće ne slažu s odgovorom.

Graf 6: Sklonost ispitanika prema razgovoru s drugim osobama uživo

Izvor: istraživanje autora

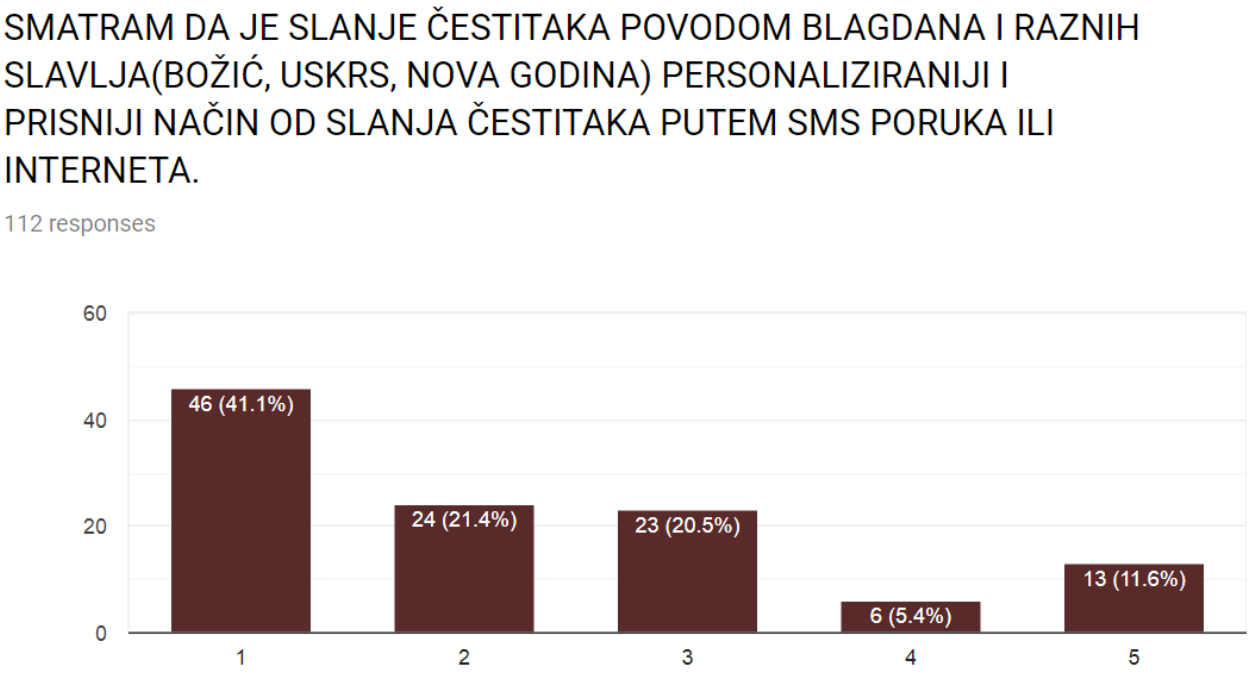
Iz odgovora na prethodno postavljenu tvrdnju: „Između razgovora uživo i razgovora putem telefona, biram razgovor uživo“, dobiveni su sljedeći rezultati: 56% osoba, odnosno njih 62 sa drugom osobom voli više porazgovarati uživo od razgovora putem telefona. 24 osobe (22%) se uglavnom slažu s tvrdnjom da s drugim osobama najradije razgovaraju uživo. 13,8% osoba (15 ispitanika) se ne može odlučiti za koju će se tvrdnju više opredijeliti. Samo 5,5% ispitanika, tj. njih 6 se uglavnom ne slažu s gore navedenom tvrdnjom, dok se njih najmanje, samo 2 (1,8% ispitanika) uopće ne slaže s tvrdnjom da prije biraju razgovor uživo od razgovora putem telefona.

Tablica 7: Slanje čestitaka nekada i sada

SMATRAM DA JE SLANJE ČESTITAKA POVODOM BLAGDANA I RAZNIH SLAVLJA(BOŽIĆ, USKRS, NOVA GODINA) PERSONALIZIRANIJI I PRISNIJI NAČIN OD SLANJA ČESTITAKA PUTEM SMS PORUKA ILI INTERNETA.	BROJ ISPITANIKA POSTOTAK
U potpunosti se slažem	46 (41,1%)
Uglavnom se slažem	24 (21,4%)
Ne mogu se odlučiti	23 (20,5%)
Uglavnom se ne slažem	6 (5,4%)
Uopće se ne slažem	13 (11,6%)

Izvor: istraživanje autora

Ovo pitanje je bilo napravljeno na principu Likertove skale. Rangirano je od 1 – što znači da se ispitanici u potpunosti slažu s odgovorom, 2 – ispitanici se uglavnom slažu s odgovorom, 3 – ispitanici se ne mogu odlučiti u svezi odgovora, 4 – ispitanici se uglavnom ne slažu s odgovorom, 5 – ispitanici se uopće ne slažu s odgovorom.

Graf 7: Slanje čestitaka nekada i sada

Izvor: istraživanje autora

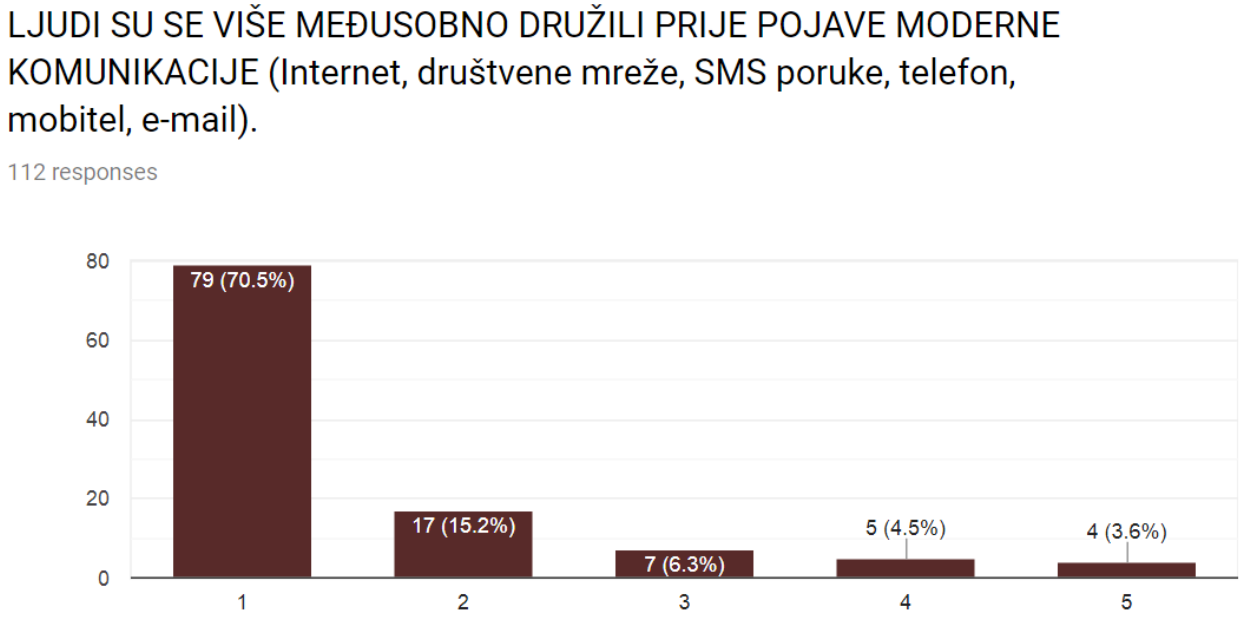
Stajališta ispitanika vezana uz sljedeću tvrdnju kako slijedi: najveći broj ispitanika, odnosno njih 41,1% (46 osoba), smatra da je slanje čestitaka povodom blagdana i raznih slavlja (Božić, Uskrs, Nova godina) personaliziraniji i prisniji način od slanja čestitaka putem SMS poruka ili Interneta. 24 ispitanika od njih 112 se uglavnom slažu s istom tvrdnjom. Nadalje, 23 osobe (20,5% ispitanika) se ne može odlučiti u svezi ove tvrdnje. Najmanji broj ispitanika, njih samo 6 (5,4%) se uglavnom ne slažu s tvrdnjom da da je slanje čestitaka povodom blagdana i raznih slavlja (Božić, Uskrs, Nova godina) personaliziraniji i prisniji način od slanja čestitaka pute SMS poruka ili Interneta. 13 osoba (11,6% ispitanika) se uopće ne slaže s ovom tvrdnjom.

Tablica 8: Druženje ljudi prije pojave moderne komunikacije

LJUDI SU SE VIŠE MEĐUSOBNO DRUŽILI PRIJE POJAVE MODERNE KOMUNIKACIJE (Internet, društvene mreže, SMS poruke, telefon, mobitel, e-mail).	BROJ ISPITANIKA POSTOTAK
U potpunosti se slažem	79 (70,5%)
Uglavnom se slažem	17 (15,2%)
Ne mogu se odlučiti	7 (6,3%)
Uglavnom se ne slažem	5 (4,5%)
Uopće se ne slažem	4 (3,6%)

Izvor: istraživanje autora

Pitanje je također napravljeno po principu Likertovoj ljestvici. Rangirano je od 1 – što znači da se ispitanici u potpunosti slažu s odgovorom, 2 – ispitanici se uglavnom slažu s odgovorom, 3 – ispitanici se ne mogu odlučiti u svezi odgovora, 4 – ispitanici se uglavnom ne slažu s odgovorom, 5 – ispitanici se uopće ne slažu s odgovorom.

Graf 8: Druženje ljudi prije pojave moderne komunikacije

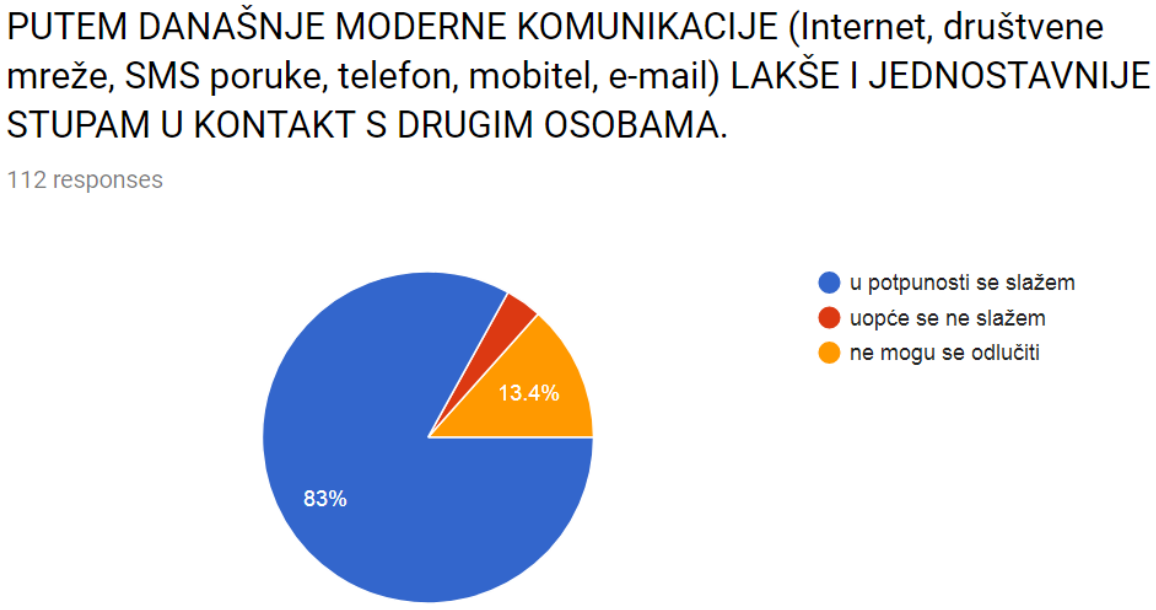
Izvor: istraživanje autora

Iz ove Likertove ljestvice možemo iščitati da se najveći broj ispitanika, njih čak 78 (70,5%) od ukupno 112, u potpunosti slaže s tvrdnjom da su se ljudi više družili prije pojave moderne komunikacije (Interneta, društvenih mreža, SMS poruka, telefona, mobitela, e-mailova). 17 osoba (15,2%) se djelomično slaže s tom istom tvrdnjom, dok se njih 7 (15,2% ne može odlučiti. Samo 4,5% osoba (5 ispitanika) se uglavnom ne slažu s time da su se ljudi više družili prije pojave moderne komunikacije, dok se njih 4 (3,6%) uopće ne slažu s tom tvrdnjom.

Tablica 9: Današnja moderna komunikacija

PUTEM DANAŠNJE MODERNE KOMUNIKACIJE (Internet, društvene mreže, SMS poruke, telefon, mobitel, e-mail) LAKŠE I JEDNOSTAVNIJE STUPAM U KONTAKT S DRUGIM OSOBAMA.	BROJ ISPITANIKA POSTOTAK
U potpunosti se slažem	93 (83%)
Uopće se ne slažem	4 (3,6%)
Ne mogu se odlučiti	15 (13,4%)

Izvor: istraživanje autora

Graf 9: Današnja moderna komunikacija

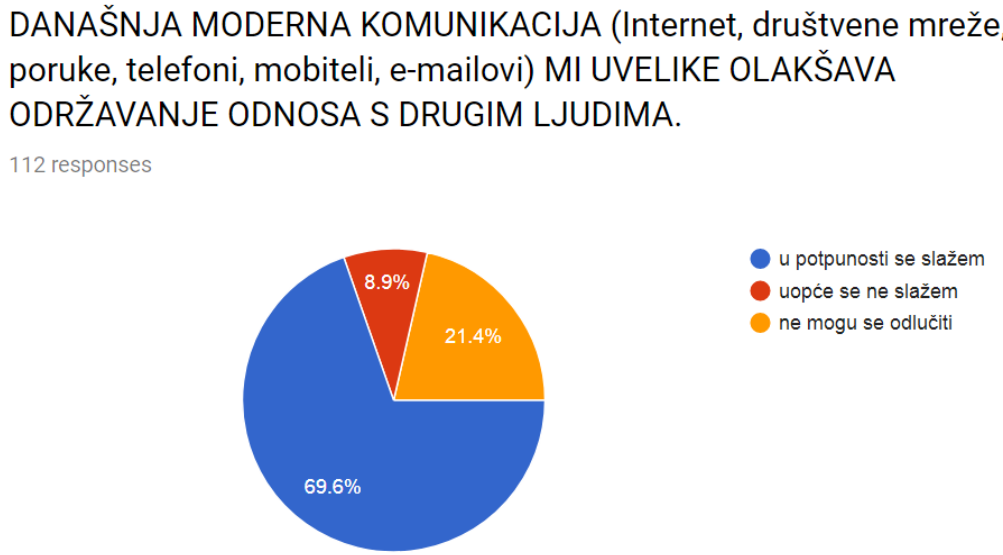
Izvor: istraživanje autora

Čak 93 ispitanika, odnosno njih 83% u potpunosti se slaže s tvrdnjom da putem današnje moderne komunikacije (Interneta, društvenih mreža, SMS poruka, telefona, mobitela, e-maila) lakše i jednostavnije stupa i kontakt s drugim osobama. Najmanji broj ispitanika, njih 4 (3,6%) se uopće ne slaže s tom istom tvrdnjom. 13,4% ispitanika (15 osoba) se ne može opredijeliti za jedan od ponuđenih odgovora u ovoj tvrdnji.

Tablica 10: Održavanje odnosa s drugim ljudima uz modernu komunikaciju

DANAŠNJA MODERNA KOMUNIKACIJA (Internet, društvene mreže, SMS poruke, telefoni, mobiteli, e-mailovi) MI UVELIKE OLAKŠAVA ODRŽAVANJE ODNOSA S DRUGIM LJUDIMA.	**BROJ ISPITANIKA POSTOTAK**
U potpunosti se slažem	78 (69,6%)
Uopće se ne slažem	10 (8,9%)
Ne mogu se odlučiti	24 (21,4%)

Izvor: istraživanje autora

Graf 10: Održavanje odnosa s drugim ljudima uz modernu komunikaciju

Izvor: istraživanje autora

Odgovore na tvrdnju: „Današnja moderna komunikacija (Internet, društvene mreže, SMS poruke, telefoni, mobiteli, e-mailovi) mi uvelike olakšava održavanje odnosa s drugim ljudima“ možemo pronaći u ovom grafu. Od 112 ispitanika, koliko ih je sudjelovalo u ovoj anketi, njih 78 odnosno 69,6% je odgovorilo da im današnja moderna komunikacija uvelike olakšava održavanje odnosa s drugim ljudima.
Njih 10, odnosno 8,9% odgovorilo je da se uopće ne slažu s tom istom tvrdnjom. 24 osobe (8,9% ispitanika) se ne mogu odlučiti je li im današnja moderna komunikacija uvelike olakšava održavanje odnosa s drugim ljudima.

S obzirom na prethodno istaknutu važnost komunikacije u čovjekovom životu, provedeno istraživanje na temu utjecaja nekadašnjih načina komuniciranja na ljude i kako moderna komunikacija (Internet, društvene mreže, SMS poruke, telefoni, mobiteli, e-mailovi) utječe na ljude danas. Istraživanjem, koje je provedeno putem on-line ankete, potvrđene su dvije hipoteze:

1. Današnja moderna komunikacija međusobno fizički udaljava ljude.
2. Putem današnje moderne komunikacije (Interneta, društvenih mreža, SMS poruka, telefona, mobitela, e-maila) lakše, brže i jednostavnije ljudi ostvaruju i održavaju kontakt jedni s drugima.

11. ZAKLJUČAK

Dobiveni rezultati istraživanja jasno potvrđuju dvije hipoteze koje su navedene u samom početku; da današnja moderna komunikacija međusobno fizički udaljava ljude te da putem današnje moderne komunikacije (Interneta, društvenih mreža, SMS poruka, telefona, mobitela, e-maila) lakše, brže i jednostavnije ljudi ostvaruju i održavaju kontakt jedni s drugima.

Rezultati provedenog istraživanja osim toga, dokazuju da čak 90,2% ispitanika, odnosno njih 101 od ukupno 112, osjeća veću povezanost sa drugim osobama kada s njima razgovara uživo dok je samo njih 10, odnosno 8,9% odgovorilo je da osjeća veću povezanost sa drugom osobom kada s njom razgovara putem telefona.

Nadalje, većina ispitanika, ukupno njih 66 (59,4%) smatra da današnja moderna komunikacija (Internet, društvene mreže, SMS poruke, telefon, mobitel, e-mail) međusobno udaljava ljude. Promotre li se stajališta ispitanika vezana uz slijedeću tvrdnju: „Između razgovora uživo i razgovora putem telefona, biram razgovor putem telefona“, iz dobivenih rezultata može se vidjeti da većina osoba, odnosno njih 72,4% (81 osoba) od ukupno 112 ispitanika, više preferira razgovor putem telefona umjesto razgovora uživo. Stajališta ispitanika vezana uz tvrdnju da je slanje čestitaka povodom blagdana i raznih slavlja (Božića, Uskrsa, Nove godine) personaliziraniji i prisniji način od slanja čestitaka pute SMS poruka ili Interneta dokazuju da većina ispitanika, odnosno njih 70 (62,5% osoba) nam daju potvrdan odgovor, tj. slažu se sa prethodno navedenom tezom.

96 ispitanika (85,5%) od njih 112 se slaže s tvrdnjom da su se ljudi više družili prije pojave moderne komunikacije (Interneta, društvenih mreža, SMS poruka, telefona, mobitela, e-mailova). Posljednje pitanje u anketi nam kazuje da 69,6% ispitanika (78 osoba) smatra da im današnja moderna komunikacija uvelike olakšava održavanje odnosa s drugim ljudima.

Moderna tehnologija ima dobrih i loših strana, ali jedno je sigurno: zahvaljujući Internetu i društvenim mrežama sve se može odmah i sada. Moderna komunikacija je promijenila živote ljudi na način da se manje razgovara, više se pišu poruke putem mobitela i Interneta, manje se odlazi u kino nego prije, ljudi se manje druže. Danas gotovo da i ne postoji osoba koja iz

svog stana izlazi bez smartphonea.

Iz svega navedenoga se dolazi do zaključka da komunikacija danas nije ni približno ono što je bila nekada, a nastavi li se razvijati tim tempom, u budućnosti zasigurno neće biti ono što je danas.

U Varaždinu, 18. ožujka 2019.

Emina Jonuzi

_____

LITERATURA

KNJIGE:

1. Bahtijarević Š.F., Leksikon menadžmenta, 2001.
2. Bogoslav Š., Novovjeki izumi, 1883.
3. Brautović M., Online novinarstvo, 2011.
4. Elezović S., Povijesni razvoj komuniciranja, 1992.
5. Fox R., Poslovna komunikacija, 2006.
6. Horvat J., Povijest novinarstva Hrvatske, 2003.
7. Jakobčić Z., Radio valovi, 1996.
8. Kesić T., Integrirana marketinška komunikacija, 2003.
9. Kesić T., Ponašanje potrošača, 2006.
10. Mejovšek M., Metode znanstvenog istraživanja, 2008.
11. Mikula M., Razvoj telekomunikacija, 1994.
12. Najbar A. M., Povijest novinarstva, 2015.
13. Stipčević A., Povijest knjige, 2006.
14. Tomić Z., Komunikacija i javnost, 2005.
15. Tomić Z., Osnove političkog komuniciranja, 2012.
16. Briggs A., Burke P., Socijalna povijest medija, 2011.
17. Durham P., Speaking into the Air: A History of the Idea of Communication, 1999.
18. Eric S., Jared C., Novo digitalno doba, 2014.
19. Guccini G., Istorija novinarstva, 2001.
20. Kathleen K. R., Interpersonalna komunikacija, 1998.

ČLANCI:

1. Hunjet A., Sušec M., Kozina G., Business communication in an organisation, 2017.
2. Mulović A., Hunjet A., Kozina G., Toward economic reward: Corporate social responsibillty communication of SMEs, 2015.

MREŽNI IZVORI:

1. https://prezi.com/ua_8sbvwmfz5/razvoj-kinematografije/, datum posjećivanja: 15.01.2019.
2. https://www.storyboardthat.com/hr/innovations/televizija, datum posjećivanja: 08.01.2019.
3. http://povijest.net/2018/?p=2374, datum posjećivanja: 14.01.2019.
4. http://novilist.hr/Znanost-i-tehnologija/Tehnologija/Internetska-ovisnost-Bijeg-u-virtualni-svijet-moze-ovladati-zivotom, datum posjećivanja: 18.04.2019.
5. http://www.eduvizija.hr/portal/sadrzaj/ovisnost-o-internetu, datum posjećivanja: 18.04.2019.

POPIS SLIKA

Slika 1: Prvi oblici komunikacije 5
Slika 2: Johannes Gutenberg 6
Slika 3: Prve novine u Zagrebu na hrvatskom jeziku 8
Slika 4: Povijest fotografije 12
Slika 5: Kinematograf 14
Slika 6: Prvi telefon 15
Slika 7: Prva televizija 17
Slika 8: Internet i umreženost 20
Slika 9: Internet protokol 22
Slika 10: 3D printanje 23
Slika 11: Anketno istraživanje 29

POPIS TABLICA

Tablica 1: Spol ispitanika 31
Tablica 2: Starosna dob ispitanika 32
Tablica 3: Povezanost osoba putem razgovora uživo 33
Tablica 4: Povezanost/udaljenost osoba uz današnju modernu komunikaciju 34
Tablica 5: Sklonost ispitanika prema razgovoru putem telefona 36
Tablica 6: Sklonost ispitanika prema razgovoru s drugim osobama uživo 37
Tablica 7: Slanje čestitaka nekada i sada 39
Tablica 8: Druženje ljudi prije pojave moderne komunukacije 41
Tablica 9: Današnja moderna komunikacija 43
Tablica 10: Održavanje odnosa s drugim ljudima uz modernu komunikaciju 44

POPIS GRAFOVA

Graf 1: Spol ispitanika 31
Graf 2: Starosna dob ispitanika 32
Graf 3: Povezanost osoba putem razgovora uživo 33
Graf 4: Povezanost/udaljenost osoba uz današnju modernu komunikaciju 35
Graf 5: Sklonost ispitanika prema razgovoru putem telefona 36
Graf 6: Sklonost ispitanika prema razgovoru s drugim osobama uživo 38
Graf 7: Slanje čestitaka nekada i sada 40
Graf 8: Druženje ljudi prije pojave moderne komunukacije 42
Graf 9: Današnja moderna komunikacija 43
Graf 10: Održavanje odnosa s drugim ljudima uz modernu komunikaciju 44

PRILOG

Anketni obrazac

1. SPOL *

- ženski
- muški

2. STAROSNA DOB ISPITANIKA

- 18 – 30 godina
- 31 – 43 godina
- 44 – 56 godina
- 57 – 69 godina
- 70 i više godina

3. OSJEĆATE LI VEĆU POVEZANOST S OSOBOM KADA S NJOM RAZGOVARATE UŽIVO ILI TELEFONSKIM PUTEM?

- kada s osobom razgovaram uživo
- kada s osobom razgovaram telefonskim putem
- osjećam podjednake rezultate

OCJENOM OD 1 DO 5 OZNAČITE SLIJEDEĆE TVRDNJE S TIME DA OCJENE PREDSTAVLJAJU SLIJEDEĆE: 1 – U POTPUNOSTI SE SLAŽEM, 2 – UGLAVNOM SE SLAŽEM, 3 – NE MOGU SE ODLUČITI, 4 – UGLAVNOM SE NE SLAŽEM, 5 – UOPĆE SE NE SLAŽEM (OZNAČITE SAMO 1 ODGOVOR).

4. SMATRATE LI DA DANAŠNJA MODERNA KOMUNIKACIJA (Internet, društvene mreže, SMS poruke, telefon, mobitel, e-mail) MEĐUSOBNO UDALJAVA LJUDE?

	1	2	3	4	5	
U potpunosti se slažem	○	○	○	○	○	Uopće se ne slažem

5. IZMEĐU RAZGOVORA UŽIVO I RAZGOVORA PUTEM TELEFONA, BIRAM RAZGOVOR PUTEM TELEFONA.

	1	2	3	4	5	
U potpunosti se slažem	○	○	○	○	○	Uopće se ne slažem

6. IZMEĐU RAZGOVORA UŽIVO I RAZGOVORA PUTEM TELEFONA, BIRAM RAZGOVOR UŽIVO.

	1	2	3	4	5	
U potpunosti se slažem	○	○	○	○	○	Uopće se ne slažem

7. SMATRAM DA JE SLANJE ČESTITAKA POVODOM BLAGDANA I RAZNIH SLAVLJA(BOŽIĆ, USKRS, NOVA GODINA) PERSONALIZIRANIJI I PRISNIJI NAČIN OD SLANJA ČESTITAKA PUTEM SMS PORUKA ILI INTERNETA.

	1	2	3	4	5	
U potpunosti se slažem	○	○	○	○	○	Uopće se ne slažem

8. LJUDI SU SE VIŠE MEĐUSOBNO DRUŽILI PRIJE POJAVE MODERNE KOMUNIKACIJE (Internet, društvene mreže, SMS poruke, telefon, mobitel, e-mail).

	1	2	3	4	5	
U potpunosti se slažem	○	○	○	○	○	Uopće se ne slažem

9. PUTEM DANAŠNJE MODERNE KOMUNIKACIJE (Internet, društvene mreže, SMS poruke, telefon, mobitel, e-mail) LAKŠE I JEDNOSTAVNIJE STUPAM U KONTAKT S DRUGIM OSOBAMA.

- ○ u potpunosti se slažem
- ○ uopće se ne slažem
- ○ ne mogu se odlučiti

10. DANAŠNJA MODERNA KOMUNIKACIJA (Internet, društvene mreže, SMS poruke, telefoni, mobiteli, e-mailovi) MI UVELIKE OLAKŠAVA ODRŽAVANJE ODNOSA S DRUGIM LJUDIMA.

- ○ u potpunosti se slažem
- ○ uopće se ne slažem
- ○ ne mogu se odlučiti

UNIVERSITY NORTH

Sveučilište Sjever

VŽ KC

MMI

SVEUČILIŠTE SJEVER

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, EMINA JONUZI *(ime i prezime)* pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (*obrisati nepotrebno*) rada pod naslovom KOMUNIKACIJA NEKAD I DANAS *(upisati naslov)* te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

EJonuzi
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnost i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, EMINA JONUZI *(ime i prezime)* neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (*obrisati nepotrebno*) rada pod naslovom KOMUNIKACIJA NEKAD I DANAS *(upisati naslov)* čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

E. Jonuzi
(vlastoručni potpis)